

ПРОСВЈЕТА.

ЛИСТ ЗА ЦРКВУ, ШКОЛУ И ПОУКУ.

УРЕЂУЈЕ Ј. СУНДЕЧИЋ.

СВЕСКА

VII.

Издави почетком свакога мјесеца од 2—2½ табака. — Цијена је у Црној Гори фор. 2; а изван ње фор. 3. — Рукописи се не враћају, а предилате се шаљу високопречасној консисторији Митрополије цетинске. — Сва писма и Новине у замјену, шаљу се на уредника у Котор (Cattaro). Писма пак треба да буду франкирана и власт ручнијем потписом утврђена ради знања од кога долазе; ма и не било потписа на дописима. — Предплаћа се на сву годину или на по године.

ГОДИНА

II.

I. Д И О.

ЗА БОГОСЛОВЉЕ И ДУХОВНУ ПОУКУ.

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
НА БЛАГОСЛОВЈЕСТ.
CRNE GORE ĐURĐE

Проповјед Марка С. Ђурђевића
CRNOJEVIĆ

„Благовјестрѣи землѣ радостъ велию, хвалите
некесѧ Божию славу.“ (Прирјев од ирмоса.)

Благочестиви Хришћани!

Дошао је дан, кад је требало јавити свему људству, да ће се од најчистије Дјеве родити Спаситељ, кога су преко пет хиљада година очекивали људи. Тај дан била је неђеља. И, због радостне и благе вијести, прозват је дан „Благовјештења.“

Побожна шћерка царског — Давидовог племена, рођена од сиромашнијех и блаженијех родитеља *Јоакима* и *Ане*, пребивала је у Назарету галилејском, а предана је била праведном старцу и дрводјељи *Јосифу*, који је

био од истог Давидовог племена. Ни помишљати није могла, да ће њу Вишњи удостојити, да роди — рођенот Божијег сина прије вјекова, који ће својим рођењем избавити, све прогнане из раја; који ће измирити Бога са свима људима; и који ће својим дјелима и смрћу удостојити људе, оне славе — на другом свијету, која је приправљена била, прије створења свијета, а изгубљена пошље првог гријеха — учињеног у земаљском рају . . .

— „Би послан с небеса арханђел Гаврил, да благовијести Дјеви зачеће. И, дошавши у Назарет, помишљаше у себи, — у чуду се дивећи: О, како је Вишњи непостижим! Онај, да се од Дјеве роди, коме је престо небо, а под ногама земља!?... и да се помијеша с утробом ђевојачком, кога не могу виђети шестокрилати и многоочити Херуфими и Серафими. Са једном само ријечи извоље, да се роди од не... Божије су ријечи најстарије; што дакле стојим и не говорим Дјеви: *Радуј се благодатна, Господ је с тобом! Радуј се чиста Дјево! Радуј се невјесто неневјестна! Радуј се мајко живота, благословен је плод утробе* NACIONALNA ва глас 6 стих. **ВИБЕЧОТКА**

— Како ли се **CRNE GORE** ријечи? Како ли се и сами небесни арханђел чуди: од куда то, да се роди син Божији, од једне сиромашне дјевице?! На не знајући Божију непостижимост одмах и одговара: „Божије су ријечи најстарије!“ А, тијем је мислио: „Бог што намисли може учинити.“

На данашњи дан Дјева Марија поклонила се дубоко и са уздахом арханђелу рекла: *Нека буде воља Божија, на од куда, да ја будем мати Вишњега“?*

Арханђел јој рече: „*Не бој се Дјево! Дух свети наћки ће на те и родићеш обћаног Спасишелја, који ће на вјекове царовати.*“

Преблагословена Дјева прими ову благу вијест, с вјером; и непрестано се Богу молила.

Па, зар је мали онај дан, кад се чу радостан глас, да ће родити Дјева Месију?

Зар и сами праоци, у тај дан — не зарадоваше се, у својим гробовима?

Зар им није олакнула земља вјечита?

Или: зар то није био дан славе и весеља народима — потомцима Адама и Еве??

— О, Боже! који чуда чиниш — како ли си милостив?!

Ти Обћан, и бћ; заповиједи и изврши се...

— Ко, као Ти, може??

Људство се на данашњи дан преобрази.. Мјесто сјете и замислености; мјесто туге и плача, — наста дан радости и весеља!!

CRNOJEVIĆ **DURĐE** римаче се крај „староме“ да се раздере црквена завјеса на двоје.. Земља и све ствари, да добију други вид.

Благовијест — прољеће хришћанско, вјесник благе климе и топлоте; вјесник, да је престала тешка и дуга зима и студен — старо проклетство; а да су зраци сунца — ријечи арханђелске засјале, много топлије по Васељени... Горе и дубраве — на овај радостан глас зазелећеше; на дрвећу пулопци се разавише; цвијеће замириса; а милопојке тице долећеше и донесоше радостан глас цвркутајући:

„Нема више зиме.. Хвалите Господа!“

— Како, да се не зарадује човјек свему овоме? Како, да га не обузме нека сласт и задовољство? Кад погледа на небо —

дно ведро; а зраци сунца љубе земљу! . . . Послао је Господ, на све стране радостан глас, да ће се Спаситељ родити; да ће, иза студени настати и топлина.

Бог, који казни човјека, пошље толико времена и помилова га . . .

Зађимо по свој Васељени, хоћемо ли наћи икада и игђе, оваке радости и весеља; оваке љубави и мира: као што Бог учини мир, љубав, радост и весеље, међу собом и човјеком?

— Не, у залуду би тражили; у залуду би измишљали, не би тога ниђе нашли!.. Бог је један, и ми сви, прашина смо — пред Његовом силом и славом; величанством и свемогућности; добротом и милости.

Зна Бог, докле човјек се гордељивост; зна да ће му сваке ствари покварити лако право мишљење; да ће човјек заблудити; па је Спаситељ с тога и установио тајну покајања, — и, на својој — непобједимој хришћанској застави — златно блистајућој, — коју је св. Јован Претеча освештао, а Христос понио, истакао је големи натпис: „Покајте се, јер се приближује царство небесно!“

— Ко у свијету, да се не радује овим ријечима, гдје Бог зове кривце и зликовце, да се кају, да их помилује? И, ко не ће потрчати под ту горостасну хришћанску заставу? — Само они, који су заборавили Бога; који мисле, да је све од себе постало; који немају правога срца, ни душе; који једино за-

довољство налазе, у кратким — свјетским сластима. Та, божији човјече! Шта си дигао тако гордељиво главу; шта си се занио; куд тако хиташ??.. Што не погледаш на данашњи — радостни дан, на дан свеопштег весеља? — Што не видиш, како се Свемогући и најсилнији творец понизује, према својим створењима и шаље нам — преко небеснијех слугу радостан глас: да ће се из утробе сиромашне Дјеве родити највећи Спаситељ, кога земља није прије дочекала, да по њој иде . . .

И, Бог се — ради нас може толико понизити, а ми зар можемо толико чекати, да се не кајемо; да се не поклонимо истинитој и јединој извору свијех блага?! Зар не можемо тако велико разум ослабио? Зар не можемо сви осјећај изгубили? Зар смо баш дотле занјети својим ништавилом???. . .

Мати Божија раширила нам је свете руке и зове нас у загрљај, да нас загрли као ћецу своју; да нам каже, како је умолила Вјечног Бога и Сина свога, да смо помилувани . . .

И, ми ћутимо?.. Ми, на то не ћемо да се окренемо; него и даље се поводимо и газимо по благу — смртнијех гријехова?!.. Но, и ако се не ће, да покоре гордељиви, — прођимо се њих, нека се сладе у тами гријехова; а ми *благочестиви Хришћани и дична Србадија*, који у себи и сада имамо праве вјере и хришћанског поштења; ми који очекивамо Божију помоћ; ми који искрено

славимо и величамо Бога; ми који се не осврћемо на гријехе гадне, *приђимо с тврдом вјером, под ту хришћанску заставу православља*; ми који се у истини надамо, да ће нас Бог опет посинити, ако смо га случајно — као смртни људи увриједили. Он ће нам то опростити, само ако ми то желимо и тражимо. А, када ћемо боље него на данашњи дан; кад је арханђел с цвијетом у руци благовијестио Дјеву? Заиста, нема љепше прилике, него у дан свеопште радости и мира Божијега, да се и ми преклонимо Створитељу, одбацивши свака неваљалства од себе; јер Бог то жели.

И, ако то учинимо, анђели и сва небесна војнства зашћепаће од радости пјесме и захвалу Творцу. Та, окренимо се око себе, погледајмо сву природу.. Видите ли браћо, како се све радује, све се весели своме дану.

Фоча, на Херцеговини 1893.

Творац је наредио, те су анђели окитили сву земљу разним цвијећем. Бѣримо то цвијеће и китимо се; а бољег цвијећа нема, него што су добра и Богу угодна дјела....

Застаните мало, браћо, па се одвијте мислима на небо... Данас анђели пјевају — око трона пресвете Богородице, онај арханђелски поздрав, па се и ми придружимо њима и запојимо: „Богородице Дјеве, радуј се благодатна Маријо! Господ је с тобом благословена си Ти — међу женама и благословен је плод утробе Твоје; јер си родила Спасиоца и избавиоца душа наших! —

И, Мати Божија сачуваће сваке биједи, муке видљиве и невидљиве. Благословиће нас, као милу ћецу своју... Слава јој на вјекове! Амин.

СЕДАМ ТАЈНА НОВОГА ЗАВЈЕТА.

С рускога превео М. М.

(Наставак и конач.)

Опћи извод и даља судба учења о уљесвећењу.

Из свега што је вишечерчено постаје јасно, и ван сваке сумње: 1. Да је богоустановљено свештенодјејство уљесвећења од прастарих времена постајало и према потреби свршавало се како у источној, тако и у западној цркви. 2. Да се оно није сврша-

вало од другога кога, него од црквених свештенослужитеља, т. ј. епископа и презвитера, а преминућствено од потоњих, по томе, што је удобније болеснику било звати презвитере него ли епископе. 3. Да се оно није сматрало, као прости обред, него се по својему благодатноме дјејству равнало са осталима тај-

нама црковнима. и најпосље 4. његово благодатно дјейство увиђало се у томе, што је оно болеснику подавало благодатно исцјелење, с којијем се истодобно саједињавало и опроштење његових гријехова.

Тако је, о тајни уљеосвећења продужавала и до сада вазада једнако учи, Источна црква, која је у својему чинопосљедовању уљеосвећења примила састављени у IX вијеку Арсенијем Епископом града Крфа молебни канон, који потпуно изражава мисао древне цркве, и благодатно-цјелебно дјейство св. уља. Исто тако продужавала је учити до њекога времена и црква западна, к потврђењу чега, могу нам послужити Видеотека државних цркви у IX вијеку, а то: Шаланског II. (831 г.) Ахенског (836 г.) и Мајнског (847 год.) који сабори проникнути вјером у цјелителну моћ освећенога уља, издали су сходне наредбе подручјима Епископима, да строго настоје, да се ова тајна у њиховима епархијама, по потреби неизоставно обавља, по предању св. апостола и по уставу светих црквених отаца. Сљедователно предпоставља се, да је ова наредба била изазвана небрежливосту у извршавању ове тајне од стране неких свештенослужитеља.

И тако посље, црква западна, у сравању са источном, и у овоме допустила је неке разноликости, а имено: да ово уље могу освећавати само једни Епи-

скопи; а Презвитерима остављено је право, да могу само освећенијем од Епископа уљем помазивати болесне. За овијем неотложно измијенила је црква западна и унутрашњи тајанствени смисао и благодатно значење саме тајне уљеосвећења усвојивши му силу моћи, која само служи, као ободриво и успокојиво напутство онима, који умиру, и из овога, у други живот прелазе; али не, никако благодатним исцјелењем тјелесних немоћи. Да је ова прва разлика неумјесна и неоснована, то нам јасно показују ријечи Ап. Јакова, о праву, које је дано презвитерима за извршавање уљеосвећења (Јак. 5. 14.) из којих ријечи и сами римокатолици разумјевају свештеницима — Даље противу те разлике свједочи и свагдашња вјера древне, како источне, тако и западне цркве, а то: да су свештеници имали право и законито пуномоћије да свршавају уљеосвећење.

У колико је у томе било двоумља: ко има право свршавати ову тајну т. ј. Презвитери или Епископи, то никада се није при таквој сумњи замишљало, да свештеници нијесу у праву то обављати него Епископи, по ономе, што је Ап. Јаков нагласио саме презвитере. Римокатолици у своје оправдање приводе, то, да се у књизи Григорија двојеслова о чинопосљедовању св. уља, односно освећења истога говори сљедеће: „Тада приноси се Епископу уље ради помазивања болесних, и благосиља га

говори св. апостол Јаков, и црква је хранила и једнако, вазда и до данас је храни.“ А бивши у Константинопољу 1638 године сабор анатемисао је како оне, који у ошће нијесу признавали број

од седам св. тајна, тако и оне, који су посебно отрицали тајну уљеосвећења, и тијем се противили установи Христовој; предању св. апостола и непрекидноме обављању ове тајне у цркви.

ОРИСИ ХРИШЋАНСКОГ ЖИВОТА

ОД ЕПИСКОПА ВИСАРИОНА.

(Чланци за народ.)

С Р С К О Г А П Р Е В Е О Ј О В А Н П Е Т Р О В И Ћ

КР. ПРОФЕСОР И КАТИХЕТА.

ОБЈАСНЕЊЕ КРАТКИЈЕХ ИЗРЕКА, КОЈЕ СЕ УПОТРЕБЉУЈУ ПРИ БОГОСЛУЖЕЊУ.

(Продужење и)

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE
DURĐE
CRNOJEVIĆ

Вонменъ, Премдростъ, Прости

Ови узгласи позивају присутне у храму да побожно и особито пазе на оне дијелове богослужења, пред којима се они изговарају. Вонменъ значи: будимо пажљиви. Узгласом: премдростъ показује се надубоко значење онијех дијелова богослужења, пред којима се изговара, и ономињу се вијерни, да се понашају тако, како доликује мудрима, који схваћају сву важност онога, што ће сада видјети, чути и схватити. Прости, буквално преведено с грчкога језика (οἰδοι) значи: управо стојте. И овимъ узгласом, исто тако као и предидућима, позивају се присутни да побожно стоје, тако, да би и тијело њихово било употребљено, и да би се од њега отклонила свака непростост у

поље кају, а душа сачувала од сваке расијаности и сујетнијех мисли, а испуњена била трезноћом и чистоћом и тежила к Богу.

Кад нас света црква наведеним узгласима позива да пажљиво и побожно присуствујемо код богослужења, она има намјеру не само да нас сачува од непажње и непобожности, него да и укори многе између нас, што немамо нужне пажње и побожности. Нека приме овај укор и постиде се 1) они између нас, који, премда су истина пристојни у храму, али ипак отхрањују у души својој сујетне и нечисте мисли и, обузети њима, или никако не обраћају пажње, или обраћају хладну, немилу и досадну пажњу на свештенодјејства, на читање, појање и молитве; 2) они, који празнијем разговором, смијањем, расијани-

јем и блудећијем које-куда погле-
дима и непристојнијем покретима,
не само удаљују себе од побож-
нога учешћа у црквеној служби,
већ и другима, који су присутни
у храму сметају да се спокојно,
без сметње, одају молитви; 3)
нека је стид оне, који не на малу
саблазан и нарушење побожно-
сти у храму, долазе касно у
цркву, а тако исто и оне, који
се усуђују без сваке нужде прије
времена излазити из цркве, по-
ступајући у том случају као
неразумна дјеца, и то баш онда,
кад света црква, желећи научити
хришћане, како треба побожном
и постојаном пажњом усадити
у срце све што су видјели и
чули при богослужењу пред
самијем отпустом црквене служ-
бе, устима ђаконским вели: *пре-
мудрост.*

Господи помилуј.

Господи помилуј јест плач
човјека грешника, који смијерно
исповиједа пред Богом своју кри-
вицу, недостојанство, и који само
у неограниченом милосрђу Бо-
жијем налази наду, да ће бити
помилован и да ће се избавити
од гријеха и невоље. Овакав
плач обузимао је и Давида, који
је послје грехопадања са сузама
вапио к Богу: „*Смилиј се на
ме, Боже, по великој милости
својој*“ (Пс. 50. 2.). Овакав плач
чује се из уста јеванђеоскога
цариника, који дође у храм, да
пред лицем господњим оплаче
гријехе своје: „*Боже милостив
буди мени грјешноме*“ (Л. 18. 13.),
говораше он, бијући прса своја

и не шћаше ни очију подигнути
на небо. Међући у уста наша
ријечи: *Господи помилуј*, света
црква жели да нас научи Да-
видову и царникову кајању и
смијерности пред Богом. Мисао
та, која је у кратко изражена
у овој изреци, излаже се посебно
у ријечима слиједече црквене
молитве: „*Помилѡи насъ, Го-
споди, помилѡи насъ, вся-
каго бо совѣта недоумъ-
вающе, сїю Тимолитвѡ яко
Владыцѡ грѣшнїи прино-
симъ: помилѡи насъ. Но
нама је потребно милосрђе Бо-
жије не само за то, што смо ми
грѣшници, већ и за то, што ми,
како створови, зависимо у свему
од створитеља и Господара све-
га. У његовијем је рукама наша
судба: од његове свемогуће воље
долазе и биједи, због којих ми
страдамо, и добро, којим се
наслађујемо; не само тјелесни
већ и душевни живот одржава
се његовом свемогућом благо-
дати. С тога, као што нас чув-
ство виновности принуђава да
тражимо милосрђа Господњег,
тако и чувство одвисности наше
од Бога у свему располаже нас
да молимо, као милост од Бога,
свако добро, које нам је потребно.
И баш то чувство, скупа са чув-
ством виновности, ми исповије-
дамо, када изговарамо: *Господи
помилуј!* Тако је звала жена ха-
нанејка, која се није хтјела ма-
кнути од Господа, просећи га
да јој излијечи кћер њезину:
помилуј ме Господе, сине Давидов!
(Мат. 15. 22. 28.). Тако су ви-
кали слијепци јерихонски, који*

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE

ЂURĐE
CRNOJEVIĆ

молише Исуса Христа, кад је пролазио поред њих, да их излијечи од шљепоће (Мат. 20. 30.): *помилуј нас Господе, сине Давидов!*

Шта значи трикратно: *Господи помилуј*? То, да се молитва наша односи к Богу Триипостасному. Но за што је црква установила, да се *Господи помилуј* произноси и по 12 и 40 пута, а каткад (на литији) 30 и 50 пута? Тешко је рећи, има ли сваки од тијех бројева свој особити смисао. Највјеројатније је, да света црква употребљује те одређене бројеве мјесто неодређенијех. Намјера њезина у овом погледу састоји се у томе, да би што је могуће дубље засадила и утврдила у нама чистоту смијерности пред Богом, и да по потреби његова милосрђе, према нама недостојним и грјешним. Као што обични учитељи приморавају често ученике да понављају једну и исту лекцију, да би што чвршће остала у памети њиховој, тако и света црква, принуђавајући дјецу своју, да вишепут понављају: *Господи помилуј* има намјеру да учврсти у нама сјећање и мисао на то, да нам је потребно милосрђе Божије.

Миръ всѣмъ.

Миръ всѣмъ, — та реченица јест поздрав, који се највише употребљује и с којим се свештеник при богослужењу обраћа к народу. Поздрав тај, прије него је ушао у састав хришћанскога богослужења, био је најприје свјетски поздрав, који одго-

вараше нашим садашњим поздравима уз жељу среће и напретка; тако на пр: један од доброжелатеља давидовијех, изјављујући му своју преданост, поздравља га говорећи: *мир, мир теби и помагачима твојим* (1 Пар. 12. 18). Гијезије, по заповиједи Јелисидејој, изиђе у сусрет жени Сунански, која се жураше к пророку, јер јој син умрије, и овако јој рече: *јеси ли здраво? је ли здраво муж твој? је ли здраво син твој?* (4 Цар. 4. 26). Слични поздрав употребљује се и сад на истоку код свакидашњег опћења. Сам Исус Христос осветио је тај поздрав, кад је, јавивши се ученицима по свом васкрсењу, рекао им: *мир вам*“ (Јов. 20. 19--21). Апостоли Христови, по упутству Спаситељевоу, морали су, чим ступе у чију год кућу ради проповиједи, рећи: *мир кући овој* (Мат. 10. 12). Своје посланице започињаху они обично овако: *да вам се умножи благодати и мир* (1 Петр. 1. 2), или: *Благодати вам и мир од Бога оца нашега и Господа Исуса Христа* (1. Кор. 1. 3).

Новозавјетни поздрав „миром“ много је знаменитији од старозавјетнога; пошљедњи тицао се само времените среће, а први садржи у себи по преимућству мисао о измирењу с Богом, о духовном с њиме опћењу и о духовнијем благама, која отуда проистичу. С таковијем управо значењем поздрав миром, ушао је у састав хришћанскога богослужења, и с тога се тако високо цијенио у пр-

вијем вијековима Христове цркве, јер се тицало само вијернијех, — и то само онијех, који се, налазећи се у потпуном опћењу с црквом, користе свима средствима измирења с Богом; напротив оглашени и они који се кају, нијесу се удостојавали овога поздрава, који још не задобише, кроз опћење с црквом, права на мир с Богом. Ево зашто један између древнијех учитеља хришћанскијех (Терпулијан) кори јеретике за то, између осталог, што они, „дају мир свима без изнимке.“ Данас поступа црква много снисходљивије према оглашенима и онима, који се кају, дајући на литургији оглашених *мир* свима без разлике. Но можемо ли и сада мислити, да мир, који се даје свима, *стигази* на свакога? Можемо ли мислити, да је довољно саслушати поздрав мира из уста служитеља олтара Божијега и одговорити му: и *дехови твоємъ*, да будемо учесници мира? Не, Читатељи, поздрав миром, који ми, немоћне слуге Бога мира и љубави, проносимо, може се тицати заиста само онијех, који теже за миром с Богом свима силама душе своје, који отварају не само слух него и срце да приме ово благо, *које превазилази сваки ум* (Филип. 4. 7.). У сва времена истинита је ријеч Спаситељева о миру, којијем су, по његову упутству, морали апостоли поздрављати све домаће у кући, у коју би улазили: *ако буде ондје син мира, оштиће на њему мир ваш; ако ли не буде, вратиће се к вама* (Лука.

10. 6). Ко хоће да задобије жељено благо мира с Богом, тај мора жељети и на сваки начин трудити се да очисти срце своје од свију немирнијех покрета самољубља, надутости, гњева, свађе и од свију другијех страсти, које ратују с душом, и онда ће бити на њему мир, којим га ми поздрављамо. А ко се не стара за то, слух његов бадава ће чути овај поздрав; мир, који се даје, повратиће се, по ријечима Господњим, ономе, који га даје: *мир наш повратиће се нама.*

И духови твојему.

На поздрав миром обично *отварају: и духови твојему*, жељени онме, који поздравља, исто *душо*. Жеља та, достојна је хришћанске љубави! Мир, који је потребан за све, још је потребан *и онима* који га дају. Да би припомагао, да и други желе благо мира, свештенослужитељ мора не само устима говорити о њему, већ и цијелијем животом, украшенијем плодовима мира с Богом, мора подизати цијену овога блага у очима другијех. Иначе, једни осуђујући у себи, други са искренијем сажалењем могу му рећи: „вјесниче мира! потруди се најприје да сам стечеш мир. Врачу исцијели се сам.“ Но да неби и осуђење пало на главу онијех, који осуђују и сажалење показало се бесплодним, нека се сваки између вас, изговарајући или шазећи на ријечи: *и духови твојему*, обрати к даваатељу мира с молбом, да он сачува свештенослужитеље у миру

с њим и, на тај начин, припомогне им да достојним оруђем, раздају мир. Молитва ова, нема сумње, спасоносна за њих, не ће остати бесплодна и за оне који се моле, као дјело љубави, које је више него ишта угодно Богу.

Вјечнаја памјат.

„Вјечнаја памјат,“ — та тако кратка ријеч коју ми често употребљујемо, пунозначајна је, па за то заслужује да се нарочито расмотри.

Желећи преминулим „вјечну памјат,“ морамо имати у виду нарочито спомен о њима Божији а уједно и спомен свете цркве.

Спомен у Богу то је таково својство његова свезнања, пред којим стоји откривено све прошло тако јасно и потпуно, као све садашње, могуће и будуће. У св. Писму опомињање Божије каткад се представља у свези са правосуђем Божијим, и онда се показује страшним и грозним за створове. У овом грозном смислу разумије се опомињање Божије у ријечима вавилонских заробљеника, који вапију к Богу, да се освети Идумејцима: „напомени, Господе, синовима Едомовијем дан Јерусалимски, кад говорише: раскопајте, раскопајте га до темеља“ (Пс. 136. 7), т. ј. не заборави, Господе, синовима Едомовијем ону љутост и злурадост, које они употребише у несрећи нашега отачасва и помогоше Вавилонцима да разоре наш свети Јерусалим, сјети се тога и не остави их

некажњене. И у другом случају исто тако псалмопјевац призива на нечастивога освету Божију; „безакоње старијех његовијех нек се спомене у Господа; и гријех матере његове нек се не избрише“ (Пс. 108. 14.) Каткад се спомен у Бога представља у св. Писму у свези с његовом благодости и у том случају значи милостиву и благонаклону пажњу његову према твари. Тако на примјер псалмопјевац, прослављајући милосрђе Господње према грјешницима, који га се боје, тумачи то милосрђе овако: „Јер зна грађу нашу“ т. ј. познајемоћ природе наше, — „опомиња се да смо прах“ (Пс. 102. 11.) Ријечи; „опомиња се, да смо прах,“ овдје очевидно, показују на сјећање Божије у смислу снисхођења неизмјерно великог Господа према нашем ништавилу. У сличном смислу, то јест, у смислу снисхођења и благовољења према човјеку, говори се о сјећању Божијем у слиједећим ријечима Псалмопјевца: „Господе, шта је човјек, те га се опомињеш, или син човјечији, те га полазиш?“ (Пс. 84;) т. ј. је ли човјек вриједан, да се ти на њега тако милостиво обавириш и тако сажаливаш?

У том истом смислу, то јест у смислу милостивога сјећања, морамо схватити и *вјечнују памјат*, коју ми молимо за умрле. Молећи се Господу, да умрлому створи вјечнују памјат, ми као да говоримо: „Господе срцевједче! Ти све знаш, Ти познаш цио живот преминулијех

слугу твојијех; пред тобом су откривена не само дјела њихова, већ ти „знаш помисли њихове из далека“ (Пс. 138. 2;) „сви путеви њихови теби су познати (—3.) Признајемо, Господе правосудни, да ћеш једном, на дан страшнога суда твојега, изнијети на видјело што је сакривено у тами, и објавићеш савјете срдачне (1. кор. 4. 5.), доведићеш свакоме у памет све узалудне ријечи, све гријехове знања и незнања. Све то знамо, Срце-видче и праведни судијо, али знамо и то, да нема гријеха, који би надвладао твоје човјекољубље, да ти хоћеш опростити и смилovati се грјешницима, који умиру с надом у твоје милосрђе и с кајањем. С тога те молимо, милосрдни, не опомињи се безакоња и неправда, које учинише у овом животу; „ако ћеш на безакоње гледати, ко ће остати? већ ради добротe своје, помени мене, Господе!“ (Пс. 139, 3; 24.7.) и напиши их у књигу живота вјечнога да се засвједочи вјечно твоје милостиво сјећање на њих: сотвори им вѣчную память.“

Но, молећи Господа, да не заборава својом вјечном милости умрлијех, црква скупа с тим жели овјековјечити њихов спомен у својијем молитвама, жели, да се њихов спомен чува не само вјечно код Бога, већ и код људи у све дане до свршетка вијека, отуда је заведен побожан обичај да се чине добротворне у корист цркве и њезинијех служитеља опорукe за вјечни спо-

мен душе. Према такој опорукци, света црква спомиње сваки дан сама имена умрлијех и наставља ово спомињање с кољена на кољено, из вијека у вијек. Како је утјешно за многе, који умиру, кад су увјерени, да ће се опорукa о њиховом вјечном спомену испунити, да ће и сама имена њихова с молитвом вјере, наде и љубави приносити пред пријестолом Божијим служитељи цркве прејемствено један за другим који дође, и на тај начин преживити много покољења и вијекова. Како утјешљиво многи умиру с увјерењем, да смрт неће пресећи њихове севезе са чланцима цркве, који остадоше у животу, да ће ови пошљедњи сјединити с њима у молитвама, сјећајући их се исто тако, као што се сјећају еродника или знанца, којима испратише на далеки пут с надом, да ће се опет састати с њим послје дуготрајног растанка! Уз то ипак немојте мислити, да се вјечни спомен свршује само за оне умрле, за које је чињена опорукa; не, света наша мати црква у својијем молитвама не заборава ни на једно преминуло своје дијете. Она не само да спомиње у непрестаним својијем молитвама имена умрлијех, за које су учињене особите у њихов спомен добротворне одредбе, већ покренута материнском својом љубављу, и у свагдашњим службама а особито на тако зване имендане, а код Србаља на дане крсне славе, заступа и до свршетка вијека заступаће својима молитвама

пред Господом, који зна име свакога, све и свуда лежеће православно, све, који мирно преминуше и који изгубише главу насилно или од природнијех стихија, бујица, у рату или од другијех каквијех случајева. И тако, мој драги, био ти ко му драго, не узнемируј се тијем, што немаш средстава да овјековјечиш име своје у цркви; нека оно не буде унесено ни у списак ради вјечнога спомена: већ, ако буде Господња воља да умреш у вјери и кајању, не ћеш бити заборавањен до свршетка вијека у молитвама цркве, за све који умријеше с вјером и кајањем; и уз то не, ма у каквом год храму, већ у свима православним црквама, вима васељене принесе се твоје молитве, које се и тебе тичу. Шта може бити драгоцјеније од тога вјечитога спомена, који се свију тиче? Он је драгоцјенији од свију материјалнијех споменика, које подижу знаменитијем људима суграђани у знак признања; он је скупоцјенији од свију дугачкијех родословнијех записа, којима се чува и овјековјечује у потомству спомен

предака. Зуб времена руши све материјалне споменике и родословна стабла, и постепено уништава спомен људи, који је на њима забиљежен. Но црква, као сама, по обећању Господњем, остаће до краја свијета са свима својима уредбама, па ће до краја свијета сачувати у својим молитвама спомен свију чланова својих, који преминуше у вјери и покајању. Међу тијем, за вријеме нашег кратког земаљског живота, ма како да је утјешљива за нас та мисао, да се св. мати црква вјечно брине за нас; ипак она никога не рјешава од дужности да се за себе брине. Свијетски могу пожњети спасоносне плодове вјечнога црквенога спасања, који су за живота усјејени засадити у душу своју семеном кајања. У противном случају, т. ј. ако је ко огрезао у гријеху па и не мисли на покајање, па и онима, којих су имена унесена у црквену књигу (читуљу) ради вјечнога спомена, пријети опасност, да неће бити записан у књигу вјечнога живота. Да нас сачува Господ од такве опасности!

ПОКУШАЈ ДА СЕ ДОВЕДУ У ХРОНОЛОШКИ ПОРЕДАК ЈЕВАНЂЕЛСКИ ДОГАЂАЈИ

(по Ф. Фарару, Е. Стафнеру, Мунку, Киперту и др.)

Написао Стари Паломник.

(Свршетак.)

Година 781, од осн. Рима, или 28 наше ере, држи се за почетну годину његове учитељске

радње. К свршетку 27. или почетку 28. године морамо метнути крштење, четрдесетодневни

искус и пост и прво чудо у Ка-ни Галилејској. Посље краткога бављења у Капернауму Исус долази у Јерусалим на пасху, 781 године. К времену овога Његовога пребивања у св. граду односи се очишћење храма и ноћна бесједа с Никодимом. Љетом се опет враћа у Галилеју и настањује се у Назарету. Свршетком љета, по свој прилици у септембру, опет долази у Јудеју на празник Сјеница. Посље, у децембру, враћа се преко Самарије у Галилеју. Бесједа са самарјанком код Јакововог бунара била је, по свој прилици, зимом: „зар ви не збориште да ће још за четири мјесеца наступити жњетва“, а жњетва се завршила свршетком априла. Преко Његовог доласка у Назарет наступи неки прекид у Његовој спасителној радњи. Он се предаје домаћему раду међу својом својтом. У марту идуће, 782 г. Христос долази у Јерусалим на празник Пурим (14—15 адара.) Пурим је те године био у четвртак 17, или у петак 18, ако је предидући мјесец био *непоштин*; а ако је био *поштин* морао је бити или у петак 18, или у суботу 19. Изцјелење болесника у Витезди догодило се у суботу 19 марта. По повратку у Галилеју Он оставља Назарет и насељава се у Капернауму, великоме граду, који се налазио на трговачкоме путу из Јегипта у Сирију, на сјеверозападноме бријегу Тиваријадскога језера. Из Назарета до Капернаума има 8—9 сати ода правим путем; али

је Исус отишао кроз Магдалу, која се налази мало јужније, на западноме бријегу језера. Пошто је ту преноћио рано у јутру Он путује кроз Витсаиду у Капернаум. При путовању по бријегу језера Он призива к себи Симона и Андрију, а мало даље Јакова Зеведеова и Јована. На два дана пошто је оставио Назарет видимо га у околини Капернаума. Други дан била је субота, дакле из Назарета изишао је у четвртак, а у петак је позвао Симона и друге ученике. У суботу је проповиједао у синагоги Капернаумској. К овоме времену доноси се: исцјелење тетке Симонове и многих, који су страдали различним болестима. (Марко I, 30—34, Лука IV, 38—41, Матеј VIII, 14—17.) Други дан (у неђељу) *јутром, оставив врло рано, изашао је и удаљио се у усамљено мјесто и тамо се молио.* (Марко I, 35—38.) Сву идућу неђељу Он је путовао по разним мјестима Галилеје „учећи по синагогама и проповиједајући јеванђеље“ (Матеј IV, 23.) „И прође о Њему глас по свој Сирији“ (ст. 24.) Код Њега се налази неколико вјерних Му ученика. Власти јерусалимске већ се почињу страшити од опасности коју они предвиђају и уређују пажљиви надзор над Њим. Митарци чине савјет с галилејскијема фарисеима, који су Га већ виђали и познавали. Почиње се зачињати мисао да Га окриве као нарушитеља Мојсијева закона.

Ако је истинит закључак учених богослова да је субота,

коју спомиње јеванђелист Лука (IV, 1) „*субота прва по другој дану*“ ова иста субота на коју смо се ми зауставили, то она пада на дан 9 априла, прва пред овом дакле морала је бити на 2 априла. За тијем долази неђеља која је пуна великога значаја у животу Спаситеља свијета. Први дан, после молитве на гори, Он бира 12 апостола (Марко III, 13 и даље,) изговара проповијед о блаженствима, којој се је дивио цио народ. Ово се, по свој прилици, догодило на сјеверозападу од Капернаума, ђе иде ланац вјечно зелених брдашца, а продужавало се неколико дана, као што нам свједочи и причање јеванђелиста. Први пут се ту рађа мисао о основању Цркве, којој ће бити стубови дванајест апостола. У брзо за тијем Он путује „*по варошима и селима*“ (Лука VIII, 1—3) Галилеје, праћен Апостолима и „*некијема женскињама, Маријом Магдалином, Јованом, женом Хузином*“ и др. Шиље Апостоле да проповиједaju царство божије (Лука IX, 2.) Долазе к њему два ученика од Јована с питањем: „*Јеси ли Ти онај који мора доћи?*“ (Мат. IX, 3.) У брзо за тијем Исусу долази глас да је Јован убијен и да је Ирод Антипа наредио да се за њим пази. За тијем је препливао језеро и удаљио се у околинама Витсаиде Јулијеве. Народ иде за Њим и оће да Га прогласи за цара. Он заповиједа Апостолима да Га оставе и да се врате преко језера у Капернаум. Други дан изрекао је у

синагоги дугачку проповијед о хљубу живота (Јов. VI.)

Напоследетку је наступио момент ужаснога прелома у Његовој учитељској радњи. Народ се почиње одбијати од Њега и при Њему остају само дванајест Апостола. Предвиђа се неизбјежни мученички свршетак. Исус категорички збори о томе Апостолима и уклања се на сјевер. При путовању к Тесарији Филиповој, Он ставља Петру два питања: што мисли о Њему народ и што мисле они, апостоли? До овога часа Он је проповиједao царство Божије: а сад назива Себе првог ученицима Својим Именом. Ваљ је дошло вријеме да је проповиједaње у Галилеју постало немогућим и морала су се сјерити на једну главну средишта. Он се сјерује на страну Тирску и Сидонску и ако није било могуће избјећи сусрета с Његовим непријатељима, јер је таква воља Оца, и Он се враћа у Јерусалим на празник Сјеница. Ове године празник је падао на 15 тишри, по нашем календару у уторник 11 октобра (29-те год.) а посљедњи велики дан празника (Јов VII, 37) на 19 или 20 октобра. У свакоме случају субота 15-га била је средњијем даном празника и баш у тај дан „*улегао је Исус у храм и уишо*“ (Јов. VII, 14.) К времену које долази међу празником Сјеница и празником Обновљења односе се неки догађаји из живота Исусова, о којијема говори јеванђелист Лука, на пр. Он бира *сездандесет ученика* и шиље по два

пред собом у сваку варош и мјесто, куда је Сам хтио поћи (X, 1.) Пошто је оставио Капернаум, већ кад је народ почео да се уклања од Њега, Исус је у посљедње полугодиште земаљскога живота посјетио многе вароши и села. Све што прича јеванђелист Лука у глави X, XI, XII, XIII догађало се, по свој прилици, у јесен 29-те године, пред празником Сјеница. Кад се примакло вријеме да Га *нештане с овога свијета*, Он је пожелио отићи у Јерусалим (Лук. IX, 51.)

Празник Обновљења, о којему говори св. Јован (X, 22), продужавао се осам дана, почињући од 25 кислева (у 29-ту годину од 19—20. септембра до 27—28. истога). О догађањима који су се догодили од октобра до априла, причају јеванђелисти Јован и Лука.

(Посље овога празника Исус се уклања у страну Зајорданску. Немамо извјешћа о томе што се догађало у првима мјесецима 30-те године. Из XI главе св. Јована дознајемо да се неко кратко вријеме бавио у Витанију; посље тога путовао је у Јефрону или Јефраиму, близу Ветилџа, на границу Јудеје и Самарије; посљедњи пут сврнуо у Галилеју и, опростивши се с њом, упутио се по Переји и кроз Јерихом дошао у Јудеју, којом приликом сусрио се са Закхејем митаром; посље тога посјетио је Витанију. Вечера, која му је била приправљена у дому Лазара, Марте и Марије била је *на шест дана пред пасхом* (I, XII, 1) и то у

суботу 1 априла 30-те године (9 нисана).

Сад наступа седмица коју називамо врло умјесно и правилно „*Страстном*“ седмицом. У неђељу, 2 априла, бива свечани улазак у Јерусалим. У вече се Исус враћа у Витанију уз пратњу дванајесторице (Марко XI, 11.). У тај дан 10 нисама, по закону Мојсијеву, бирало се једногодишње јагње, да се се закоље у храму 14 истога мјесеца, у вече (Ис. XII, 3, 6). Не можемо тачно казати што се догодило у понећелник 3, или у уторник 4 априла; али, без сумње, Он је те дане проводио у храму, а кад је било *доцно вријеме* (Марко XI, 11) удаљивао се у Витанију, или у које друго усамљено мјесто горе Јелеонске. *Било* изгледа Он је у те дане *понављено* неко вишу пажњу на опасност, која Му је пријетила. „*Пошто ово изрекше Исус се уклони и сакри се од њих.*“ (I. XII, 36), т. ј. од народа који Га је запиткивао. Он није одио на то да се избави од смрти; јер кад би то хтио вратио би се у Галилеју, или се уклонио куд год даље, но само није хтио да убрза свршетак, бацивши се пријед времена у руке својијех непријатеља.

Можемо мислити да је баш у уторник у вече, сједећи на Јеленској Гори и гледајући под лучама залазећега сунца блијештећи се златом покривач храма, изрекао оне чудесне ријечи о свршетку свијета и разрушењу Јерусалима! Сву сриједу заже-

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE

DURĐE
CRNOJEVIĆ

лио је провести међу члановима фамилије, коју је толико љубио, и међу својим Апостолима. Упућујући се тамо Он је, као што говори један од најбољих енглеских проповиједника, одио у најдубљој тишини (мучању), која је више сваке ријечи човјечанске, окружен само својим ученицима... Пуни мјесец подизао се иза гора и заливао својом сребренастом свјетлошћу зеленила и лишће по дрвећу; јарко-наранџаста вечерња свјетлост све је више и више блијеђела, преливајући се у мртвасто-сребренасту ноћнога свјетила. Тако је блијеђело у те часове јарко подне Његовога учитељскога живота, уступајући првој гласили власника неправде, који бјежу ријешили да мученичкој и позорној смрти, као разбојника!

Четвртак 13 или 14 нисана (6 априла) био је потоњим даном његове службе човјечанству. Он већ шиље Петра и Јована у Јерусалим да Му приправе Пасху. Као што неки предпостављају упућени су били дому Јосифа Ариметејскога или Марка. После подне, кад је тамо дошао Исус, све је било готово. Дали је та вечера била 14 или 15, као што смо рекли, не може се тачно казати. По тексту Јеванђеља Матејевог, Марковог и Лукиног морали бисмо држати да је то било 14-га; али у таквоме случају појавила би се предпоставка да је смртна казна извршена у сами дан великога празника т. ј. 15-га; међу тијем

тешко се може допуштити тврђење да је смртна казна извршена у такав свечан дан. Могли бисмо узети за вјероватније да је то било 13-га, као што тако излази ако се будемо држали јеванђелиста Јована, а с тијем се подударају и састављачи Талмуда, но опет и ту се сретамо са неком неразјашњивом сумњом; кад би та вечера била тога дана, тада би изашло да је Пасха Исусова свршена 24 сата раније од Пасхе јудејске. Ми можемо предпостављати да је Исус установио хришћанску Пасху пријед старозавјетне; но не можемо никак о додати да су два ученика тај дан могли приправити Пасху јер је потребно било заклати јагње у храму, а кад је било заклано 13-га, тада је заклано 24 сата пријед рока, који је установљен законом за цио народ, а то би био такав преступ закона, да се не би усудио учинити га ни један свештеник. После овога само ћемо тако објаснити ову дилему ако узмемо да је Исус разапет 15-га т. ј. у први дан старозавјетнога празника. При онаквој ужасној, страстној и заслијељеној мржњи, коју су непријатељи показали противу Исуса, пријед је могуће допуштити да је распеће извршено тај дан) и ако је био празник, но да се јавно, у храму, нарушио Мојсијев закон.

Пошто је установљена Евхаристија, Исус је изрекао посљедњу поучну бесједу с ученицима, коју читамо у XIV, XV,

XVI и XVII гласови Јовановог јеванђеља. Око поноћи Исус, праћен ученицима, прошао је по улицама успаваног града к овим вратима; за тијем је сишао Кедронскоме потоку и зауставио се у подножју Јелеонске горе. Ту је, у Гетсиманској башчи, искусио на Себе муке мученичке и такво душевно страдање које је изазвало такву необичну појаву, као што је кржави зној на измученоме челу Своме. Он је у рукама непријатеља; воде Га у стан бившега првосвештеника Ане, који је још, номинално, држао то звање на себи; кућа је Анина, била баш ту близу горе, а после тога воде Га Кајафи. Ноћу, у синедриону, изричу пресуду; а у петак, у јутро рано, поведен је к Пилату у салу преторије. Преторија се налазила близу куле Антонијеве од које се остатци темеља и данас познају. Водили су Га и к Ироду Антипи који је, по обичају, дошао на јеврејски празник у Јерусалим, а живио је, по свој прилици, у Цезариону или Агрипиону

најљепшем љетниковцу, којег је оградио Ирод Велики. Наступи већ и час извршења нечовјечне пресуде. Исуса изводе изван стијена градских, на сјеверозападу од града. Ту, у једноме готово правом углу, који је направљен међу старом градском стијеном и оном коју су доцније, по повратку из ропства Вавилонског, направили Ездра и Нејемија подиже се један голи, мали брежуљчић, као човјечија лубања. Овај брежуљчић обкољен је вртовима, међу којима је био и врт Јосифа Ариматејског у којему се налазила нова гробница направљена за чланове његове фамилије. Исуса разапеше у 9 сати у јутро; у три сата по подне испустио је душу, и у шест сати скинуто је с крста Његово пречисто тијело и положено у речену гробницу.

Догађаје, који се догодише после овога можемо лако одредити. Ускрснуће Христово било је 9 априла, Вознесење 18 маја, а права хришћанска педесетница 28 маја 30-те године.

Из журнала „Нива“, број 9 за 1893. годину

превео Марко Драговић.

И. Д И О.

ЗА ШКОЛУ, ПОУКУ У ОПШТЕ И ЗАБАВУ.

ЈОШ ЈЕДАН ОДИСАЈ РОДИТЕЉСКОГ СРЦА
СВОМ У ЦВЈЕЉЕНОМ ДУШАНУ.

„Лакшом ће ти бјѣда бити,
„Када мирно и храбрено
„Њу подносиш. Трпљење је
„Смртнијема намјѣњено.“ —

(По грчком, из Еврипидеа.)

Мој Дуриане!...

Доиста је, синко,
Твој немио удес у свијету...
Имаш срце, — племенито срце,
Као навлаш створено да љуби;
А баш судба стрјелам срца
То за мајку ¹⁾ и за оца срце. —
Љуби ²⁾ и отимиче,
Дивну ³⁾ твоју ⁴⁾ трпљиву љуби,
Милу мајку твог јединца ⁵⁾
Ал', вај! рука немилосне смрти
Зелену ти од срца очену,
Као вјетар што очене хвојку
Од свог стабла и зелене гране. —
Доста си се туге натугова';
Доста си се јада најадова';
Доста суза пролио над раком
Оне свете, оне врле дупе,
Која те је силно освајала
Живим пламом свога осјећаја,
И за љубав враћала ти љубав
Жарку, свету, рајску, анђеоску:
Док си опет, — дрво осјечено,
У далеку божијему свјету
Без омиља и сваког окриља,
С нејакијем уз бедру синчићем, —
Ти пружио своју вјерну руку
И срдашце поклонио своје
Бјелој руци и њежноме срцу

1) „Со ња“ скраћено од Софија.

2) „Ва ња“ опет скраћено од Иван.

Друге дјеве у Бога љепоте,
 Ка' саздане — да ти вида ране,
 Да с њом дјелиш чашу заједничку,
 Била медом или жучу пуна...

И с том душом спојио си душу,
 И с тим срцем срдашће си свеза';
 Па над љубав вашу освештану
 Бог спустио свога благослова:
 Пак ти и та зелена јабука
 Уродила двјема јабучицам
 Златнијема, — мајци сличнијема.

Ах, о Боже!...

Опет судба врши,
 Што је у лист црни записала
 Своје књиге, — недокучне књиге
 Ни цигломе људском уму...

Она

Лати оштре у шаку длани,
 Па и твојој славној аох!
 Црне, црне и плаве, црне живота:
 Опет твоје празно њедро оста,
 Опет цметали уграби ти душу...
 Мимо сваког знам ти љубав што је;

Знадем да су пламенови њени
 Валовити, непродољиви...
 И кад душа тѹ љубав осјећа:
 Појмим сласти у којим се куна;
 Појмим миља у којим се тали,
 Рајска миља — томача им нема...
 Па оштрину твојијех болова,
 Душо сине, — сваћам и чувствујем.
 Ка' да мени они преа ломе,
 Ка' да мене око грла даве;
 Ни знам како ни каквијем рјечим,
 Да ти викнем: „Умири се, сине!...“

Као што сам на бријегу *Неве*
 Првог пута са *Сољом* се срео,
 И одма је њедру прихватио
 И својом је ћерцом прозивнуо,
 Зато — што је твоје срце бјеше
 Одабрало себи ка' рајницу
 И својему жићу сунутницу:
 Тако исто на обали хладног
Вороњеза, — и *Олгу* случајно

Виђао сам три-четири пута;
 Нјесам знава ко је ни чија је,
 Ни чијој је нам'јењена руци
 Та узорна и чарна младица:
 А она ми ка' рођенче своје
 Њешто близу до срдашца стала. —
 Чудне слутње!...

Није дуго прошло;
 А глас мени од тебе допао
 Да си с *Олгом* вјерио се, сине,
 Па да за-се и за вјереницу
 Родитељског иштеш благослова
 И од мене и од старе мајке;
 А ми часа почасили нјесмо,
 Да ви нашег благослова дамо,
 Што избија из топлога њедра
 Родитељског, које чеда воли
 И у срећи својих драгих чеда
 Они своје налазе веселима.
 Што вас са вама не воли ма. —

Једва ~~В. БЛОТКА~~ ја познадох обе
 Те гледајући у очице;
 Позна' сам их, и рећ' не бум знао
 Чему ли сам дивио се више:

Душевнијем њиховим дарима,
 Ил' тјелесне красоте врсноћам,
 Којима их Творац преобилно
 Искитио — чарно уресио,
 Као да их већ за небо своје
 Намјенио — више но за земљу...

Позна' сам их,... и ласно ти могу
 Вјеровати е си страшно бједан.
 Сузице су благог срца пород,
 Ма да тврда ћуд их избјегава:
 Ал' би и сам камен просузио;
 Камо л' не би срце као твоје:
 Благородних пуно осјекаја,
 Као што је пуно и љубави
 Супружничке....

Вазда ни је тежи
 Јад потоњи, нег ли предњи јади;
 И задња је горчија ни сүза:
 Те цвјелимо уцвијелени јаче. —
 Плачи, сине, и ја плачем с тобом:

У плачу ни туге одумјену!...
 Дох, нами! кад потоцим суза
 Не би могли пламове невоља
 Попригушит: — прснули би 'нако,
 Ка' што стакло у комате прсне
 Кад га огањ прекомјерно сврући...
 Љевај сузе над том раком новом;
 Љуби груду, гдје ти *Олга* лежи.
 Као што си љубио и ону
 Под којом ти *Соња* починула;
 Краси и тѹ могилу цвијећем,
 Ка' и ону у *Петрову граду*;
 Моли и тѹ на кољеним Бога,
 Као што си и онамо клеча
 И проз сузе молитвице шапта
 Пратећи их од срца уздасим! —
 Ама слушај!...

Сва та мученија
 Нјесу друго до пребрзе сјенке
 С драм, утјехе оне масовне,
 Која нами ка' преоблема мајка
 У најтежим невољама живота
 Помам пружа и сузе ни брише;
 Која ли нам моћ и снага даје;
 Да у бједи ма како ужасној
 Очајању ми не подлегнемо,
 Да нас дави, мечи и крвави
 Убојничким шапам и ноکتима;
 И која нас с најдражих могила
 Домовима враће разблажене
 Благом влагом росице небеске;
 Ка' омиљем тихог повјетарца,
 И ка' маном слатком напитане. —
 Бог је оно, — што у себи, сине,
 Ми утјехе праве осјетимо:
 Она само од њег производи,
 Као зрачак од сунашца жарка.
 Несравњено сунца светлијега
 Но мил'јони свемирнијех сунца. —
 Лов праведни, ка' ни цигли човјек
 На свијету — Света књига пише: —
 Све изгуби синове и ћери,
 Слуге, стоку и дворове сјајне,
 И цијело огромно имање,

Та, помисли, што би и како би,
 Тим сиротам у свијету било
 Без Божије и Твоје помоћи?!...
 Храбар буди!...

Угледа имадеш
 У својијем старим родитељим,
 Које судба у бјеломе свјету
 Црњом коби иза црње гони;
 Једну сузу још не убришемо,
 Друга ни се од очију рони:
 Како која — тако отровнија.
 Али вољи божијој предани:
 Отесмо се рзу очајања,
 Да нас оно не потаре грозно,
 Ил' из ума да нас не изведе. —
 Господу се и ти тако моли,
 Као и ми: „Буди воља твоја,
 „Ка' на небу тако и на земљи!...“
 Па се не бој; — и твоја ће њедра
 Разблажити црнци небна,
 Коју видиш у помоћни шиље
 Кад нас бјеле притисну да даве...
 Тек природи нико не измјени,
 Осим Бога, — јер је свесистућан. —
 Ил' се на свјет за то не рађамо,
 Да се опет земљи не вратимо?...
 Груда земље, — а да што смо, сине? —

Пушти Бога нека своју врши,
 Што је за њег нек узима себи:
 Зна што чини: — премудар је Творац;
 Ко му цјели проникнути може?
 Ко ли може завирити оком
 У дубине његових сѹдова?...
 Ти сад послуј послове очинске;
 Врши бриге очинске безбројне
 Око твојих кићенијех чедâ,
 Да ти расту као љиљан бјели,
 Да миришу ка' мирисне руже,
 Да се сјају ка' звјездице сјајне...
 Ти утјешан с њиховим напретком:
 Таком слашћу напунићеш груди,
 Ка' милином рајскога блаженства;
 А својима, — и Соњи и Олги —
 Помножићеш радост неизмјерну,

Покрај оне радости бескрајне,
 Коју оне у божијем крилу
 Загрљене — уживају сада:
 Кад те виде како дјецу њивиш,
 Златног Вању, Катизицу предрагу
 И Бетицу — своју мјезиницу. —
 Буд' мужеван!...

У мужевној доби
 Све прегори и смјерно прозбори:
 „Господ дао и Господ узео;
 „Слава Вишњем у висинам Богу!
 „И мир душам мојих покојница
 „У високом небесном насељу! —“

У очи Акаџистове суботе 1894.

Сутужник отац

J. Сундечић.

ВЈЕШТАЦИЈА РЕВИЗОРИЈЕ И РЕВИЗОРУ,
 ВЛАДОМ НАСТАВНИКА И ШКОЛУ.
 CRNE GORE ĐURĐE
 (Свршетак) CRNOJEVIĆ

Способном и спремљеном ре-
 визору треба да буде **прави**
човјек, па да потпуно одговори
 својој високој задаћи. Велики у-
 мови без добра карактера не
 важе ништа, почем им знање
 није утврђено на сталном непо-
 кретном темељу, него на лаба-
 вом и ништавом, с којег лако
 посрће и губи равнотежу. Зна-
 ње основано на чврстоћи воље,
 челичности карактера, постаје
 тек онда знање и права умна
 својина, које бива од неизмјерне
 користи не само себи, но и дру-
 гим. Ревизор, задахнут овом људ-
 ском врлином, сматра себе, не
 као таквог, који је издвојио зна-
 њем и вјештином између учите-
 ља или професора, него као иза-

сланика просвјетне власти, тру-
 дећи се, да што вјерније, исти-
 нитије, савршеније и правилни-
 је оцијени све, као што у исти-
 ни постоји. Особито се млади љу-
 ди узнесу, пошто њечег слична
 добију, изузимајући мали број,
 који се од природе нађу смире-
 ни, непоношљиви и поштена
 владања. Човјек (узимајући ову
 ријеч у правом смислу) као ре-
 визор не обраћа пажњу на то,
 како ће се задржати о њему
 успомене љепоте, допадљивости,
 стаситости или томе сличног,
 куда прође и ће дође, већ на то,
 како ће свуда згодном приликом
 поучавати, савјетовати, давати
 добре примјере, те тијем код љу-
 ди вјечиту најљепшу успомену

знања, поуке, савјета, добротворства и примјерности оставити у народу; те после служити за примјер људима а за углед ре-визорима.

Чим ревизор буде одређен, мора он себе сматрати, као вјерног извршиоца повјерене му дужности, ако је за тај посао дорастао у знању и испуњен љуцкоћом у вршењу оног што му је повјерено; а, ако није дозрио, онда би му мно-и много сјајније било, под истинитим изговором одговорити се тој повјерености; будући онај, који узме на се тешки терет, да носи, или ће пренути подањ, носећи га, или пола од њега одбацити, а пола или мање дон-јети кући. Тако и некако одговори на неко захтјевање одговорци, а на неко не; што и одговори са неумјесношћу, а на чим не одговори, оно је знања најважније, — те штета, а не корист, која се тражи.

Прави ревизор мора бити истинит, непристрасан, правичан и искрен; пријатељ и подржа-тељ добра и напретка, а мрзи-тељ и искорјенитељ зла, поганства и назатка. При свакој оцје-ни и примједби мора бити нај-савјеснији, а при опоменама и савјетима најпоштенији, најумје-ренији, показавши се у исто вријеме непристрасни судија и пријатељски савјетник. Ревизор не смије бити испуњен злоћом, пакосћу или икаквом злом на-мјером при вршењу своје ре-визорске дужности у испитивању школа или другим оцјенама, ко-је се његовом испиту и савјесној

оцјени повјере. Грјехота је реви-зору при оцјенама не помислити на оно, или узети у обзир оно, што је сметало раду те успјех учинило не онако сјајним, као што се захтјева, или каков би био, да није било неповољних околности. Шта ће воља, шта ће труд, шта ће рад, шта ће све, кад нема онога, што пома-же учитељу при раду, и што му је с руке помоћи, те му труд и ваљаност крунисе са сјајним успјехом? — Под таквим окол-ностима воља клоне, труд мал-акса и назадак се опажа.

Код нас у Црној Гори има нешто број основних школа, ко-је и спољњем и унутарњем уре-ђењу потпуно одговарају свом животу, и које су снабђевене свим нужним потребама. Ту је учитељу све на руци, па још кад би се примјетило каквих ве-ликих недостатака, што би про-извод били учитељеве немарно-сти, неспреме, нерада или без-вољност, онда би учитељ под-легао највећој одговорности, коју је сам проузроковао. Тешко се је сваком на овом свијету борити са тешким и мучним препонама, па и учитељу, који, осјећајући велике несавладљиве тешкоће, стајући им на пут и улагајући много умне и тјелесне снаге про-тив њих, слаби умно и тјелесно, те назадује у шк. раду. Још сувише има учитељ да влада, можда са више разреда и вели-ким бројем ђака, којима сваком на-по-се мора се проницателно-шћу ума у утробе увући, испи-тати склоп тјелесни, упознати

се с његовом моћи схватања; увиђети, колико је способан за који рад, докле досиже његова умна снага у свези с тјелесном снагом, чему се радо прилијени а што одбија, што воли и што мрзи и т. д., и према томе се владати у напријед при васпитавању. Тежак је учитељски позив, а још тежи је онај, коме је уч. позив повјерен на свестрану оцјену. Дакле, тежи је ревизорски позив у толико, што ревизор мора имати не само ону спрему, која се захтјева од учитеља, па да постане учитељ, него поврх тога и спрему за ревизора. С тога онај ревизор, који нема учитељске спреме и способности, неће бити у стању да даде праву оцјену о школи, учитељу и његовом раду. Школа је завод у ком се ђеца уче и васпитавају и спремају за живот; школа и ђаци су као тијело; учитељ је душа школе и ђака, т. ј. тог уједињеног тијела, којом школа живи, дише и добија нови живот; а ревизор је као неко више биће од душе, који посјети ово оживотворено тијело, испита напосе тијело, напосе душу, па у свези и узајамним односијима; увјери се, је ли слабо једно или друго, или обоје, или је баш „здрава душа у здравом тијелу.“ Учитељ је највећи радник у школи и њен добротвор, али ревизор је већи њен добротвор, јер процијени и уцијени, исправи и поправи, савјетује и поучи, и доведе школу и учитеља у ваљани и поспјешни ред.

Учитељски је задатак тако важан, велик, користан и деликатан, да свако мора учитеља сматрати, као свог преобразитеља из незнања у знање, из глупости у бистроумност, и на-њ гледати са особитим поштовањем, па и ревизор. Кад не би ревизор дао другим у томе најугледнији примјер поштовања и цијене према учитељу, онда сигурно не би ни други; кад би ревизор с презрењем гледао на учитеља и његов позив, онда би и други још са већим презрењем. Ревизор подржаје учитеља, не пушта на-њ никаква оговарања или клеветања при испиту не основана на тврдој непоколебивој истини, па и онда му чува угад, а, што је више могуће, и заступа га. Ревизор не смије узети у истину она опадања, клеветања и залеђне тужбе за учитељем, која се не чине у присуству самог учитеља, нити по њима карактерисати учитеља, почем могу бити из мржње, зависти, пакости или злоће; само он саслуша и развиди оно, што се учини у очи самом учитељу. Ревизор мора на јавно или на тајно, како увиди, објелоданити учитељу све тужбе учињене у његовом отсуству, па да дадне на њих довољно одговора, иначе ревизор потпада строгај казни несавјести своје, што би тако-што пропустио а овамо у извјештају ставио и поднио просвјетној власти, као основане на истини. Такав подказивач је оцрнио своју душу и тијело подмуклошћу, па и таквом ревизору предао један дио

бездушја, који, можда, по мнозину стане скуп. Таков ревизор је гори, него сабља, јер ова од једном сијече и прекида живот, а овај не, него постепено с године у годину, не једном, него, већини најпре испија крв, прекида жила, па најпосље ломи кости, те сасвим пропадне. Такав није ревизор по кута; то није човјек, већ, подлац; ту није савјест, већ пристрасност; то није врлина по порок. Боже, не дај, да ми имамо међу нама тако окужених ревизора, већ људи спремних знањем и науком и примјерна карактера, који ће од користи бити и по напредак школа, народне просвјете, културне образованости и народног благостања.

Многе нехотичне грешке учињене ревизором могу се с невољом опростити, јер оне готово проистичу из незнања, пожекоја из несмотрености и немарности, тек не злонамјерно; али хотичне и злом намјером задахнуте не и никако, почем извиру из злог срца, а и основане су на злоби и нависти, те проузрокују својим дјелством грдне и по учитеље зле и тешке посљедице, којима је узрок некарактер ревизира, на којег пада и о души којег виси, можда, и судбина истог учитеља.

Међу нашим ревизорима бивају готово све сами учитељи. Грјехота би било иједном ревизору да иједном учитељу по гласу своје добре савјести не забљежи онако, како је. Можда неки неће оцијенити боље ниједног, него је он (ревизор) као учи-

тељ од другог ревизора оцијенен, па и ако то који заслужује, из мрзила или из страха, да се не би они (учитељи) идуће или друге године усљед добрих оцјена попели на мјесто његово за ревизора. Како из мрзила није богоугодно и поштено ничије добро затрпавати и крити, тако исто је црно и наопако из љубави или неког личног интереса износити и хвалити оног, ко то не заслужује, крити му мане и погрешке, а јавности предавати оно, што је добро, корисно и упутно, и ако се није такав показао.

Љуцкоћа, врлина и добродјелство краси човјека до дубоке старости и до смрти; они су његови вјерни пратиоци цијела живота, који га никад не остављају, само ако их је имао у зачетку свом; а порок и страст јесу такве стране, које човјека цијела живота понижују до смрти. Тјелесне су насладе кратке; љубав и хвала за личне интересе плитка и с по срца, — дакле све привремено, нестално и лабаво; а оно, што је за вријеме и нестално, није ни карактерно (љуцки,) — дакле извор несталности и ласкаша. Такав нити има сталне љубави нити хвале, па ни сталне мржње ни кућења; него данас љуби а сјутра мрзи, данас хвали а сјутра куди, данас ти је пријатељ а сјутра крвни непријатељ. С тога се ревизори морају чувати оваквих и њима сличних злих страна, које му убијају углед за вазда, а требају се држати оних, које га кра-

NACIONALNA

BIBLIOTEKA

CRNE GORE

DURDE
CRNOJEVIC

се, као цвијет ружу; које миришу, као босиљак; које треба његовати, да у срцу и души процвјетају и обилним пријатним мирисом испуне околицу, т. ј. душу и срце, као ружа у прољећу што цвјетава и дивни мирис на све стране дава.

При вршењу ревизије морају се све тачке закона и повремених наредаба тачно испуњавати, најприје ревизором, а после старешинама и настојатељима сваке поједине школе. Дужност ревизорска је у неколико изнешена; али за припомоћи цијељи ревизије у испуњавању својих дужности много зависи и од школског управитеља и мјесног надзорника, који морају по ревизоровој наредби све нужне ствари школи прибавити. Закон није основан на тврдом истинитом темељу или је немоћна и слабодушна рука оног, ко с њим рукује, кад се чини, не један, но и више истуцака и пропуштавања, који рђаво утичу на ону грану државну, којој се такав закон односи. Закон је тек онда закон, кад је правичан, истинит, извор чистих мисли и осјећања, уведен према мјесним приликама и народном духу; кад га подржава и испуњава онај, ко руководи с њим, и кад му даје праву законску вриједност. С

тога ревизори морају пазити строго на извршење школскога закона односећег се на школу и општину као и на учитеља, узимајући на ум општи народнокултурни напредак, те према њему и наређивати и управљати се.

Свака школа мора имати неки број шк. ствари и учила, без којих се рамље у свим шк. правцима. Свака шк. општина купи порезом сразмјерно дацији од народа школарину, од које се могу прибавити све нужне потребе, сазнавши их унапријед шк. општина од ревизора: те према њима њиховој цијени и нужним поправкама купити школски материјал. Која се шк. општина не стара око тога, требало би у тој општини укинути школу, док би се почели својски око ње старати, или се том доставити старијој просвјетној власти, која ће у том учинити све нужно, само припомоћи напретку. Тада ће ревизија испунити свој свети задатак, ревизор одговорити својој светој дужности а просвјетна струка напредовати с дана у дан, обасјавати народ са просвјетном лучом, његовати благостање у народу и, као извор, просијавати и сва остала државна уређења, а народ напредовати морално и материјално, те дично и поносно изаћи пред очи свијету.

Андрија Јовићевић — учитељ,

КЊИЖЕВНИ ПРИКАЗ.

Грбићевог дјела „Карловачко владичанство.“

КАРЛОВАЧКО ВЛАДИЧАНСТВО.

Прилог к историји српске православне цркве.

Написао Манојло Грбић

катихета и професор српске учитељске школе у Карловцу.

Много је ново дјело код нас остало скоро нешримјећено; листови наши по њекад прикажу да је књига изашла и на томе се сврши. Стручна дјела готово су сва те среће да се о њима у штампи мало говори. Код нас је некако обичај да се само онда о неком дјелу говори, кад у њем има много погрјешака, па је лако критиковати.

И историчке разправе, као „дјело ово“, које г. Манојло Грбић још год. 1891 код нас изписао и од којег до сада изиђоше три књиге, штампане у штампарији *K. Хаушицфелда* у Карловцу на 8-и, и то прва са стр. I—XV и 318, друга са 332 странице, обје у течају године 1891, а трећа са I—VIII и 334 стр. у години 1893, — не прођоше боље. Наше поготово ниједне новине не донесоше ни један оширан приказ, реферат — о оно неколико ваљанијех књига, што пошљеднијех година код нас публиковане бјеху. Име писца dostatно је уредницима новина, па да ништа о дјелима не говоре; признајемо да је то врло zgodно; уредници сматрају да су се у неколико одужили свом журналистичком позиву; а и писцу не замјерају, јер су о њем бар што прогово-

рили. По нашем мишљењу овај је немар штетан. Често људи наши, који би се за неко ново дјело интересовали и не сазнају за њега; многи тумарају кад им што треба, и не знају ће да се помогну. Труд писца остане ненаграђен када се о њему ништа не говори.

С друге стране опет многи не досежу у извјестним приликама да зове на то, како је он написао, па ма шта то било. Нема критике, која би трајно пречишћавала *Домоћод рђавога.*¹⁾

По дјело, о коме оћемо неколико ријечи да проговоримо, написао је скромни радник без великијех наслова и претензија, па за то је баш и потребно да се на њему задржимо. Неуморни писац и поборник за *српско православиље* г. М. Грбић већ прије неколико година приказа нови знак великога труда свога. Ми ово дјело, о којем ћемо се овђе ограничити само на кратак реферат о *важнијој* садржини ње-

1) Опширно приказивање књижевнијех дјела, посао је појединијех људи, који се за таково шта врјединијема осјећају, а међутим имају доста времена на расположењу; док редактори морају се бавити о добром уређивању свог листа. При том често се догађа, да се краткијем приказом више каже о једном или другом дјелу, него ли у каквом дугачком чланку, у којем се сва половина потроши околo нечега, што на дјело не спада.

говој, — остављајући детаљној критици да расправља поједини питања из овог дјела и наводе аукторове, поздрављамо с новом радошћу, која доликује таково-ме подузећу, и ма да је повјестница народа нашег у *Аустро-Угарској* у потоње доба била предмет честог истраживања, оцјене и описивања како њемачких, тако и других странијех учењака и угледника, ипак поздрављамо овај племенити *рад спадајући на велеважни, но нејасни и слабо дослед обрађивани одсијек наше црквене повјестнице* тијем прије, што је истекао из окретног пера **Грбићевог**, пријатеља народа српског и што је г. **Грбић** нашем народу приказано онај одсијек историје наше, у коме се *Срби* amo седе да постану *бедом у Аустро-Угарској* и *култури западне Европе*, одсијек, у кога је сваки моменат пожртвовање, *проливена крв, заслуга Србинова* за земљу ову и за владајући у њојзи дом прејасни. —

Г. писац дјелом својим у првој књизи описује истински како је **Карловачко** владичанство постало из српских насеобина, по томе каква му судбина бјеше прије сеобе *Чартојевића*, те после овога до владике *Ненадовића 1744 год.*, и то све на основу богатог градива. —

У другој књизи г. писац вјерно је описао у доба владика: *Павла Ненадовића, Данила Јакшића, Јосифа Стојановића* и *Петра Петровића*, дакле од г. 1747 до 1784, *стање* народа

српскога, — *бједи* и *невоље* тадање народа нашег, које све и у *трећој* књизи наставља од год. 1784—1824, дакле под владикама: *Јованом Јовановићем, Генадијем Димовићем, Стеваном Авакумовићем, Петром Јовановићем-Видаком*, и *Мојсијем Мијоковићем*; уз ову књигу даје нам г. писац и врло тачно израђену *географску карту* овог владичанства; са описом *тржишне* уније свршује ова књига, у којој је г. писац могао мимоћи оно, што се односи на особну мржњу према честитом угледнику српскоме проти *Н. Беговићу*,²⁾ у осталом г. писац у дјелу коме описује вањску судбу *Срба* његов положај према *двору* и *цркви*, њихове одношаје према осталим становницима, обраћа пажњу на намјере дотичнијех владара и на рад највишијех *дворских* званика, који се односе на *Србе*; изтиче разне појмове, по којима је *влада* са Србима поступала и који се виде из разнијех *повластица, аката* и *објавâ*, које су ријетко ће употребљене; г. писац је имао и ту намјеру да је у дјелу своје *поглавито* оцртао и историју *цркве* и *школе српске*, на тако у нечем ову своју радњу научно попунио. —

Становиште је у прве *двје* књиге посве *објективно*, као што

2) При множини врлина и врсноћа, којима и **Грбићево** дјело изобилује, није ни ову ману требало игнорирати; у толико више, што не знамо одакле потиче она мржња аукторова, према једној, доиста дичној угледној личности, као што је прота **Беговић**; а поименице, да ли се таква мржња порађа из прсте личне буд'какве противности, или можда има некаквје основније својих разлога и узрока? ...

и треба да је, а не да се од партизанства, мржње и љубави даде навести и занијети, па тако доносити неистине мјесто истине.

Дјелом оввијем при свему томе г. Грбић, без сваке сумње, можемо казати, да као повјестничар заузима отлично мјесто у нас; он је, као ријетко ко, вриједан и општроуман био, да пронађе *изворе* па да прочисти добивену грађу.

Његова дубока критика, која обликом и методом сјећа нас угледника историчара странијех; његов смисао са конкретне појаве у животу, уз то општар и психолошки дубок поглед, фино естетично схваћање. — дају излагању његовом **NACIONALNA BIBLIOTEKA**

Г. Грбић умице да загледа свакој историчној личности у најтање мотиве дјелања јој, да прикаже као портрет пуџ живота, па да докаже: како најразличнији узроци, којима се једва

познаје свега њихова, сви заједно старисме једноме великоме историчноме догађају. —

Језик и слог Грбићев доста је правилан и лијеп у дјелу му да му заиста нема мане, српски се само тако писати може! Ко не вјерује нека отвори дјело ово. Хвала г. Грбићу, што ову књигу написа!

Ето то смо имали овђе да за сада рекнемо и наведемо о овоме дјелу; намјера нам бјеше, да оваково добро дјело не дође у заборав, па да публику нашу пажљивом учинимо на радњу, која може, — ако такова наиђе на својски одзив од стране читалког свијета српског, коме је тако ревни испитивач посветио своје вријеме, свој труд и своје *злато*. — добријем плодом по народ српски уродити. Зато топло препоручујемо, да сваки брат Србин и свака српска кућа не пропусти оваку добру књигу себи набавити. —

У Вуковару на Дунаву (Сријену) уочи Благовјести 1894.

Милан II. Јовановић.

УСКРСНА ЧЕСТИТКА!

Сундечићу хвала, слава!...

Сваки вјерни амо збори;

А када га туга мори:

Твојим духом оживљава.

За то, старче, из љубави,

Честита Ти Ускре Спаса,

А из једног братског гласа,

Наш савколик крај убави! —

Љубав, слога разрована

Међу браћом нек ускрсне;

Нека живе главе врсне. —

А мрцина отрована,

Што отровом слогу руши:

Нек се у гроб већ запуши! —

Код Билеће. 13 IV. 94.

Пар.

ОТПОЗДРАВ.

Хвала браћо!... Нека живи
Сваки, који љуби склад;
А нек сваког Бог освјести
Ко год слози није рад!...

Котор. На Ђурђев-дан 1894.

Све с Ускрсом опростимо,
Да ни буде Он на спас;
Гдје је мира, слоге, браства:
Ту је Христос посред нас! —

Ј. Сундечић.

III Д И О.

ЗА ПОВЈЕСТ, ОПИСЕ И СТАРИНЕ.

НОВИ ПОДАТЦИ ЗА ОПИС И ИСТОРИЈУ МРКОЈЕВИЋА
(У БАРСКОМ ОБРУЖЈУ.)

(Свршетак)

БИЉЕШКЕ ПУТНИЧКЕ 21. 22 и 23 АВГУСТА 1894. ГОД У МРКОЈЕВИЋЕ

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
у Прагу.

I. Села. CRNE GORE Ђурђевог славља појединих братстава
CRNOJEVIĆСрдова.

1. Веље-село слави Спасов дан
2. Дабезић (Асовићи, Куртовић) —
Петков-дан на 8 дана по Илиј-
ну дневи
3. Раван — — — то исто
4. Куња — — — — — ”
5. Мала-Горана — — — — — ”
6. Веља-Горана — — — — — ”
7. Грдовић — — — Илиј-дан
8. Бесковац — — — — — ”
9. Добра-Вода:
Бошковић, Вуковић и Никоче-
вић — — — Спасов-дан
Ђуровићи — — — Илиј-дан
10. Микулић:
Пода-Горња-Перазићи Спасов-д.
остали — — — Тројичин дан.
11. Калиман
12. Међуреч.

1. Никчевићи.
2. Вуковићи.
3. (Каламперовићи).
4. Ивановићи.
5. Бошковићи.
6. Перочевићи.
7. Ђуровићи.
8. (Салахковићи).
9. Лисичићи.
10. Рашковићи.
11. Бркановићи.
12. Кадићи.
13. Петричевићи.
14. Вулићи.
15. Дабезићи.
16. Маркезићи. (или Марковићи)
17. Грдовићи.
18. Мачкићи.
19. Никезићи. (или Николићи)
20. Андрићи.
21. Вукићи.
22. Петовићи.

Призједба: Ови дани славили су се, док је тамо било христијанство: а од како се народ потурчио, има тамо (по Јастребову) само 5 кућа хришћанскијех у Мркојевићима и 6 у Микулићима; али садашњи Мркојевићи мухамеданци спомињу се тих дана и до скоро чинили су зајете.

23. (Карастани *)
 24. Жућел (Жућеловићи.)
 25. Радовићи
 26. Поповићи.

III. Биљешке о појединим мјестима и фамилијама.

Шас (град) био је највише и главно мјесто; ту је била саборна црква, ће су се на велике празнике купили сви Мркојевићи. Један пут се догоди, да шаски поп сврши летурђију прије, но се сви скупе. То се исто догоди други и трећи пут, и посљедњи се наједише и потурчише.

Ибраим-Била (мјесто истог имена) пошао је пред пашу, који је одио на Бар; истакне бијелу струку, а паша, кад види, рече: „Ко је оно?“ Он каже, да је доша, да пође пашу у помоћ с Мркојевићима. Тада паша му скроји бијели барјак, и од тада, од те куће вазда су барјактари, а Мркојевићи барјак вазда од таде бијели. Бар уз тај паша и то на ови барјаци.

Пола су били заробљени у тој пола града држали каури, који су учинили уговор, да нападну на турке, кад они пођу у дамију, да клањају. То је знала једна ђевојка српска и каже за то турцима; који пођу у дамију с оружјем и тада отму Бар.

Кућа барјактара Дабовића.

До 1877 г. налагао је барјактар бадњаке и носио завјет у цркву св. Илије. Та иста кућа славила је Илин-дан. Прађеда барјактарова звали су Крето; а син Кретов био је већ турчин и звао се Дабо (иначе Синан). Барјактар Јусуф каже да су његови стари дошли из Пипера, али ми није мога казати од које куће т. ј. не мога казати своје рођаке, који су остали у Пипере и који се и данас тамо налазе.

Исти барјактар Јусуф Ибраимов каза, да има у Мркојевиће 1200 вој-

Примједба: *) Јастребов спомиње још: Сефериће, Божиће, Милошевиће, Паљевиће, Церавиће, Вучковиће; а Андоровићи су, Далчевићи, Маркетићи и Петковићи, може бити то исто, што под N-о 20, 15, 16 и 22.

ника и да су престали налагати бадњаке усљед тога, што је кајмакам забранио; а и хоће су радили у истоме смислу. Сви Мркојевићи налагали су бадњаке до 1853 (Омерпашине) године; а од тада достиња су налагали, али само кријући један од другога, бојећи се да не рече један другоме: „каурина.“

Станица Доброника Скоро.

Скоро је стоја у спилу у Микулиће. Та ђевојка није се удавала, већ је чекала Скора (Скоро оличени човјек). *Станица* је казала, да је уклопају у свете Петке; а Мркојевић бјеше под Мленима у то вријеме, и тада се диже Црна Гора те освоји Мркојевиће и узе до Сврзи-Гаће. 1)

Станица са *Скором* је имала седам синова. За *Скору* прича се, да је раскривен био ноћтом. *Скору* народ држи као некога пророка, који је предказивао, што ће бити. Те је једног дана кад не (sic) стане трешња пред св. Петком, велика ће се промјена догодити. Исто тако за некакав дубоки добућ и за смрдљику на Лонцу.

Народ и данас спомиње име *Скора* са великим пијететом и сваки каже: „Ми смо богу преступили, кад нијесмо пазили на ријечи *Скорове*.“

IV. Цркве и црквице.

1. У Раван црква св. *Екатерина*.
2. У Комуно²⁾ међу Равњем и Куњем био је манастир св. *Врачеви* (Рачев-дан.) Ово је била велика грађа али све је разваљено.
3. У Микулиће црква св. *Никола*. Раскривена, али волат је здрав.
4. На Доња-Пода црква светога *Александра*; а друга на Чок св. *Госпођа*. — Ова је црква покривена.

1) **Примједба:** То је, по свој прилици, било, кад је владика Данило ударио на Улцињ и када су Мркојевићи били још хришћани па с тога они само су се њему предали да ударе заједно на турке; а у околини Бара је још било доста хришћана и латина, који су такођер били с Црногорцима.

2) Код Јастребова: „Космин.“

5. Више Каменичког моста међу Љесковцем и Шкретом била је црква саборна цијелих Мркојевића и ту, кажу, да су се посвадили и пошли, да се потурче.

Чуо сам од достиње Мркојевића ће говоре: „Да се држасмо аманета, као и наши стари, не биемо дочекали ништа рђаво.“

6. Црква св. *Илије*. У њој нађох вуне, што су доносили завјет а тако исто и при зиду огорелине од свијећа и то од свијећа овогодишњих. Под црквом водица; на њу ко умрије очи у неђељу прије сунца, — оздравити ће. Ово се чини и дан данас. Црква зидом је сва здрава, само што су извише врати извађене неке плоче. Те су плоче по свој прилици биле написане. Оне су извађене недавно, па то може бити да је работа увиђавности аустријских агената. Волат од цркве још се држи, само је мало проваљен више врата. У њој су остале плоче са натписима: 1. (Свијет) Милоша Жуђељца и у сиви плоча Новака Игњачевића. Поп *Павић* нашао је исто тамо један гроб, на којем је читао, да је упокан поп *Марко Милошевић* и била је забиљежена година од прилике 1700. Али те плоче данас нема.

Кампанело³⁾ је било за три звона.

Поп *Павић* и поп *Саво* служили су на дан храма у св. *Илије*; а на дан св. *Госпође* у св. *Госпође*.

7. На Румију је црква св. *Тројица*. Ту се сваке године износио крет и за њим су ходили сви Мркојевићи, како хришћани, тако и турци, и до 1853 год. нијесу смјели хришћани кренути крет, ако се не договоре с барјактаром, да краињани не отму крет. Од 53. године турци мање иду за крстом, само по неколицина од добре воље⁴⁾.

3) Покварено од талијанскога „Самраице“ — звоник. **Уред.**

4) По Јастребову тај крет се чува код Бура Илија Андравића у Вељим Милићима.

8. Црква међу Шкретом и.... св. *Климент*, (не знамо, односи ли се на ову цркву у биљешкама на другом мјесту ово, што следује.)

Црква у Шкретовића била је саборна цијела Мркојевића: кад су један пут на Ускрс дошли сва села, она обликња села била су послужила летурђију. Ови други се наијде, и поп *Марко Никезић* из Горане викне: „Ко ће са мном, нека иде за мном.“ па крене у Скадар и потурчи се заједно с барјаком.

9. Под кућом Никочевића има једно мало пољице, и ту је била црква св. *Јован*.

У вријеме турчења Мркојевића дигло се велики потоци, те насуше пољице и развали се црква, и покри цркву тако, да се данас не зна мјесто, где је била црква.

То што се ово пољице и црква не види, да се ту не мога копати, народ оградил цркву истога имена на млине док се не иде под куће Ђуровића, и ту оградил црквицу сувомеђом и начини суворе воље. И сада се зна, који су гробови под куће. Тако има мјесто за гробове и гробови: Ђуровића, Ивановића, Перочевића, Каламтеровића, који су сви данас турци. —

10. Више турске махале „*Лисица*“ на главицу испод Лисиња налази се црква св. *Николе*, којој је волат још здрав и црква здрава.

Кад дођох код ње (22 авг.), прије свега ми паде у очи, да је сва црква у три пут омотана свијећом воштаном. Ово је завјет, који су турци донијели и доносе и дан-данас по обичају, који су сачували од времена, кад су били православни и кад су ходили у цркве. Кад уљегах у цркву, виде се с обје стране од олтара огорелине од свијећа и то од ове године. Ово је исто завјет, који турци доносе, као и онај први.

Прије 20 година поп *Павић* пошао је у цркву св. *Николе*, да служи на Никољ-дан (9 маја). Ту исту ноћ један турчин сврши нужду у цркву; те кад дође поп и народ, да служи, виђеше то. Те пошто опраше, поп

ослужу и последије диже проклетство: поп одеждом наопако и народ свијеће наопако. Те исте године просједе се велики комад чак од Лисиња па до близу морске обале. Једноме турчину, који је био томе крив, раздвојила се кућа на пола у и њу није више нико живио.

11. Више Бара црква св. *Срђа*.

12. У Бартулу црква св. *Неђеља*.

Ту се купе буле и хришћанке сваке младе неђеље. ⁵⁾ —

V. Завјети и различите приче, скопчане са црквама.

Завјете су давали у цркве од свакога плода и узижали свијеће. Оно, што се купило од завјета, узимао је нешто поп, а остало сиротиња без разлике вјере.

Око сваке цркве има по нешто мјеста, које не припада никоме, 'нако остаје цркви, и турци су то држали, као валтам.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE

Никола Божов *Ликоцвал* прича, да он памти, кад је *Филић* *Орду* била служба на они дан, кад је храм. Тада су долазили уз хришћане "турци, те доносили завјете. Доста тура ка доносило је проскуре и свијеће. Буле су долазиле и зажижале свијеће на врата од цркве или давале каквој хришћанки, да ужди у цркву. Свака махала (село,) ђе је била црква на дан од цркве спремада је гозбију, и последије службе у то село оставали те јели пили и пјевали.

Примједба: 5) Јастребов спомиње и још двије цркве св. Спас и св. Петку; међу тим и у М. Пламенца спомињу се села, која су славила ове славе. Односно св. Петке имамо додати још и ово. У Црмници мало више Утрга има црква, која се зове Петкаграбољанска и за сада нема своје парохије, а служи се у њој само један-пут на годину. Али приђе ту је било село и сада се види, гђе су биле куће; и Мариано Болица спомиње на истом мјесту с. Грабовљани (Grabouliani) су 60 кућа и 130 војника. О њима се прича, да су се одселили у Мркојевиће; да није то њихова св. Петка? Из Црмнице, било је пресељење на природније или из Приморја. Тако и Перавићи, ако нијесу из Црмнице, то су из Паштровића.

По ријечима попа Сава Поповића у Бару.

У његово доба било је с њим за крстом (на Румију) по 150—200 пушака мухамеданаца Мркојевића. Бис је случај један пут, да је била велика суша, и поп *Сава* пошао у Микулиће те дигни крст. Пошли су на Румију и учинили молитву за кишу; и пошто еншли у село Микулиће, учинили још једну молитву и бачили крст у воду. Није прошло ни два часа, а почела падати киша. Тада су почели викати мухамеданци: „Шућур, јареби! (Богу фала!) сви имамо рашта погинути за ови крст.“

Прије 15 година пошао је он у цркву св. *Илије* на Илидан. Пред црквом се скупило мноштво народа мухамеданаца; многе буле донијеле свјеће и свијеће и молиле да се приче у цркву, то као и остале завјете и сира, и т. д. Пошто се свршила служба, поп је изишао и рекао њима: „Зашто не појете и не играјте по обичају?“ Ту се завело хорб и дојабу за велики комад времена. Пошто се то сврши, сиду у махалу Петрићевића, те их Леан Петрићевић сврати код куће, те дода вина, ракије и сира, за свакога ко је био с попом. Његова жена молила, да се игра и поје, и сама се (стара) у коло ухватила, те последије изпијела пите и пријеснаце, да се ије и пије, ка' на славу.

Био је један случај. Једном турчину помами се жена (*Јаша Јусуфова*), те он зове попа *Сава* и моли њега, да му извиди жену. Поп каже: „како да је извидам?“ — Боме, да јој читаш. — Поп пође и очита молитве; а пошто очита молитве дадне були да целива крст. Жена узме те стане целивати и викати: „Боже и крете! помози и забави!“ Сјутра дан жена здрава-читава; те пуче глас по Барском худунту, како извиди поп маниту булу. Та була и данас је жива и свакоме прича, како је то било.

Једна була дошла је у кућу попа *Сава* првије године и рекла је: „Да ти ми смо браћа. Ако смо се потурчили, ми смо то учинили с великога блага, које смо имали. Да нијесмо тако учили, не бисмо имали ништа; али ми знамо, да смо једно.“

Буде долазиле код попа *Сава*, да им даде веће водице, те им он

дадни, и њом су кропиле маслине и и остало.

Буде су молиле га, да им допушти, да дођу у цркву при вјенчању: он им је допуштавао.

Кад се градила цамија у Мркојевиће, хришћани су носили крше одговарајући: „Може бити, да ће ми ђеца овђен клањати!“

ВУК РАСЛАПЧЕВИЋ.

Нигдје до данас не читам, па се и не сјећам, да је ико изнио на јавност — ко је и окле *Вук Раслапчевић*, а име је тако славно и бесмртно. Узроком тим и пружам ово читаоцима у нади, да сам се овим колико толико одужио смртном праху бесмртног *Вука*.

На више мјеста чују се разне традиције о *Вуку Раслапчевићу*. О томе се не треба чудити, јер кад потражимо даљњу историјску прошлост Црне Горе и логички узмемо живот црногорски, наравно да ћемо закључити, да је сваки Црногорац морао бити, чувајући крст часни и слободу златну, двојаки стражар — стражар самог себе и стражар отаџбине: — тако рећи, од Косова до пошљедње доба, Црногорац је вазада био у опсади и ако се може поносити својом слободом: Црногорац је и дању и ноћу морао бити будан поред залета џефердара и пламена анџара; његове мишице не малаксаше, дух не клопу за скоро пуних 500-на година. У ово запето стање Црне Горе, остављене самој себи међу тако грдним жвалама, прва је брига била црногорским родитељима, да подигну дјецу у војничком духу и да их науче војничком животу, да им улију јунаштво, развију осјећања родољубивости, да буду ревностни чувари вјере, храбри браниоци отаџбине, истинити љубитељи слободе. По томе, дакле, ријеткост је у Црној Гори слапчина и неваљаца, млитавост и разњежност, а обично јунак, узро-

ком чега се дешавало, (а много и из сличности имена) да се изгуби колијевка погдје којег старог црногорског јунака, те су у пошљедње вријеме многи пошши, да се користе тим, на острву или оне сличности увршћују своју читуљу. Та је судба одмечена *Вука Раслапчевића*, којему се још јавно не зна родно мјесто — кућа и баштина.

Бјега слика и прилика тијесно везана за име *Вука Раслапчевића* привоље ме, да побоље распитам о том јунаку и великом родољубу, и дођох до увјерења, да сам слободан поручити оним на Добреко село, оним на Цеклину, као и опим у Љешанској нахији, који својише *Вука Раслапчевића* и наумише, да оките своју челенку тим бисер-пером — да тресну челенком, и еа поштовањем да избришу из фамилијарне читуље *Вука Раслапчевића*, — јер је *Вук* живио у *Дражевници* (Љешанској нахији) под Бусовником у сусједству *Бана Миловића*, и тамо изумро.

Бусовник са сјеверне стране има своју планину, велику тврђу богате шуме; а са јужне стране данас је гола, кршевита стрмен, премда и данас многи говоре, да памте, кад је ову јужну кршевиту стрмен заодјевао густиш зановети. Над самом *Дражевницом* са сјев. стране уздиже се највисочији вис бусовнички *Варин-врх* (610.) на којему се познају и данас развалине некаквог старог града. Зи-

дови су били у клаку тврдо израђени. Мулина, пијесак, како свједочи његова чврстина и помањи облущарићи, доношени су с Мораче. У великом изобиљу овдје се налазе комади разног стакла, опека, лонаца и сваковрсног земљаног посуђа, као и траг ковачнице. Пред главном зградом овог градића са источне стране прокопан је крш за по мет., и удешен како могу при довољном наслону сјеђети 3., 4. особе и гледати пред собом Зету земљу равну од Скадра до Острошких планина и Планинице. Мало ниже са сјевера налази се једна јама, у којој су ми говорили, да су гледали, гдје виси гвоздени синџир. Ја га нијесам могао видјети, јер унутра бијаше обраста велика маховина, а јако дување сјевера, спријечаваше ми слободно посматрање. За неколико метара ниже с јужне стране у једном тврдом кршу налазила се је, а и данас постоје градска вода, Бустер. То је била историјска вода, гдје је, велe, Св. Витоје (Св. Витоје) причистио (?) своје храбре Црногорце у очи удара и погибије Махмута-паше на Крусе 1796. год. Са Бустера служили су се водом само у граду, а за бусовничку планину још од времена постоје двије воде: Релеза и Дубочица.

Нијесам намјеран нагађати, хоће бити сазидао, ко ли разрушио овај град, но то уступавам позванијима, а моја је намјера доказати на основу чега тврдим, да је Вук Раслапчвић живио у Дражевници.

Цијела данашња Дражевница насељена је испод Бусовника, гдје постоје још од најстаријих времена два села — Горње и Доње село. Осим осталих породица у Горњем селу на источном крају званом Гојило живио је Бан Милонић, гдје се и данас налазе здрави зидови његове цркве, а свод јој је скоро пао. (Опширнији опис Милонића нека остане за боља времена) А на западном крају живио је Вук Раслапчвић, којему су једини живи споменици његова огњишта до данашњег дана задржали славно име Вуков до, Раслапчвића уљаник и зграде. Уљаник памте постарија лица, јер 1858.

год. на истом мјесту подиже кулу сердар Иван Попов те је тим начином овај скромни споменик у млађем нараштају уступио са мјестом и име сердаревој кули, а он на жалост постепено изумирао. Кућа му је била одма до уљаника, коју је, не оставши пошље Вука порода, а не сјеђајући се, што чини такав споменик, вриједна земљорадничкова рука разрушила и пошљедњу шкаљу очистила, гајећи меку смокву и слатки шипак на огњишту тако великог јунака и родољуба.

У очи боја на „Царев-лаз“ 1712 год. Вук Раслапчвић оде у табор сераскера Ахмет-паше и увјери турске вође, да је крадом умакао из црногорске војске, и да им се жели осветити за некакве увреде и неслагасија, која трпи од црногорског властелика и главара. Пошто увјери турске вође, ови, не познајући кршевитост црногорску, узму Вука за калауза, (кулувођу) који их заведе подну Љешанске нахије најнепроходнијим гудурма дитицама и богазима. Кад их је довео на границу Љешанске и Ријечанске нахије, завајући за црногорску војску, која се је била под предвођењем Вука Мићуновића сакрила више њих у Врању, да би свјетовао своју браћу, гдје им треба ударити на турке, запјева црногорски из гласа на шљедећи начин:

„Ој соколе који си у Врању,
Не ударај војци најпрвојци,
Е ћеш удрит' на живоме огњу,
Јер су у њој Арнаути љути, —
И не удри ни најзадњој војци,
Јер су у њој крвави Служани,
Него удри војсци у средину.“ —

Овим је народ нацртао велику и ријетку родољубивост и јуначко прегнуће Вуково; овим је народ немалу славу оставио Вуку за његова јуначка прегнућа, — показао га нам за првог до славног и бесмртног Данила виновника турске погибије на „Царев-лаз“, — овим је народ нас и приближио јачем и јаснијем увјерењу, да је Вук могао живјети негдје туда, јер онако вјешто завести и смрсити непријатеља кроз гудуре, кланце и богазе мо-

гао је само ко је кршевитост Љешанске нахије тако рећи у просте појмо-

вао, а то заиста мора најбоље њен становник.

Митар С. Вукчевић.

СРПСКИ НАРОДНИ ОБИЧАЈИ У СРИЈЕМУ И СРЕДЊОЈ СЛАВОНИЈИ.

(Наставак.)

Прво јело о ручку је код свакога чорба било говеђа било кокошија, затим месо говеђе или кокошије кувано, а по том „сорма.“ Чесница се ломе неће прије а неће послије печенице. Но најглавније јело је печеница и то ако је могуће крмећа, јер веле: то ти значи напредак, јер крме у напредак рије. Нипошто не ваља заклати кокош или пуру за печеницу, јер веле да је то назадак, пошто оне чеprкају те за се бацају. Но сиротиња се мора и с тим задовољити, а не нема прасета или јагњета. У Сријему је обичај, да сиромаш, ако хоће да коље живад за печеницу, то мора непар, или једно или троје, а ни пошто с паром. Не знам зашто то бива. Кад се печење или печеница донесе на трпезу, зажиже се свијећа воштаница и тако гори читаво послије подне. У Сријему домаћица дохвата са земље три влата сламна, те њима ужиже свијећу. Послије печенице се неће реже „бож. колач.“ У некијем кућама се сијече колач на други или трећи дан Божића или на млади Божић. Обично оне куће, које славе св. Стевана или св. Василија, сијеку у те дане. Божићни колач се овако сијече: Послије печења устаје домаћин те са најстаријим послије себе кућним мушким чланом сијече колач прво у двије поле, издуби рупу у једној и другој поли ножем, те из пуне боце лијева вино у обе, сваки из своје половине посрче вино те се љубе гово-

рећи: „Христос се роди“ — „ваистину се роди,“ или „ваистину погоди!“ Затим обадвије половине састави како су и биле, те у накрет опет сијече, опет лијева вино у друге дијелове колача, те сваки из свога дијела испије па се опет љубе као и први пут и поздрављају се. Тако и трећи пут, и та је церемонија тиме свршена. У Сријему обичај је домаћин сјећи колач за млађеником. Прије тога се нареди соба окади и поје „Рождество“ и „Дјева днес“. — А послије сјећења поју се друге божићне песме. Сиромаш или не сјекао први дан Божића колач, послије ручка се гаси воштаница вином. Тада сви гледе, хоћел од воштанице бити каква дима; ако га буде, гледе на кога иде, те по том рачунају, да ће онај идуће године умријети. Свијећа се та никад не пушта да сасвим изгори, него се увијек један комадић сачува. Обичај је, да ако се деси коме умирати, да му ту свијећу стисну у руку при издисању.

За вријеме ручка се меће из пиштоља ил пушака. А на измаку ручка свршује се у Славонији још и овај обичај. Двоје млађе чељади кућне — једно мушко и једно женско узимају свако по једну пуну чаницу вина, узму ону варицу од Варваринадне те излазе на авлију. Мушкарац нађе још и један обруч, метне га на сред авлије, па тада из здјелнице

варицу поједу. Кад наздрављач наздрави, купне се са оном женском и испију оно вино, што су собом из собе понијели.

С варицом се још и овако по ступа. Изјутра на први дан Божића, узима једно женско чељаде здјелицу са варицом те иде испод стреве мамећи кокоши и посицљући онуда, куд капљице са стреве падају, — ту варицу говори: „колко капи, толко јаја!“ Кокоши наравно иду за њом, купе шенична зрнца од варице и једу. Но ова се врачка онда практикује, кад заиста на Божић са стреве капа, иначе не би имала смисла. Било би слабо јаја.

Ако има на воћкама снијег, то га чила момчадија први дан стреса с воћкама ради обилна рода.

На први дан Божића се никоме не обичаје ићи у походе. А по ручку није слободно спавати, јер народ вели: ко на Божић спава, славаће читаву годину. Па ако је когод болестан или пијан на Божић, већ биће читаву годину.

Момци и млађи људи на први дан Божића јаше на коњима по селу или вароши. Вели се, да су у стара времена јашали на коњима и преко засијаних њива — ради бољег берићета.

У Сријему ће домаћин ријетко кад сијећи „бож. колач“ без свога божићњег полагаженика. Овај се полагаженик иначе у Сријему зове и „радо-

ван.“ Кад домаћин са својим полагажеником расцјече колач, вјеша му о рамена пешкиру „полажеников колач.“ Имућнији домаћини дају свом полагаженику сјем пешкира још и: мараму свилену, кошуљу, чакшире, новаца и т. д. Тако накићена и обдарена полагаженика прати домаћин кући с пуном боцом вина пјевајући му „радоване, радосна ти мајка!“ А кад се домаћин враћа од полагаженикове куће, не пуштају га полагаженикови родитељи кући без пуне боце. Они му је напуне.

На дан св. Стевана износи се слама божићња на поље, те се или баци у пећ, или се њом покрију воћке — особито неродне. Доста пута буде од дјеце дреке и вриске, јер им је жао сламе. Кад се божићња трпеза спрема, тада се све мрвице са стола покупе, свежу у какву крпицу и допрежувају. Оне се зову „божићње мрве.“ И ораси и тамјан испод колача се чува, а и мед. Па кад когод боли зуби, он се тијем мрвама и тамјаном и оздрави. А ораси се употребљују као против чирева; ораси се међу у лонац у воду, те се оном водом чиреви перу и пролазе. Орахе по Божићу не веља јести, јер онај, који их једе, добије чиреве. И мед се оставља лијека ради.

На св. Стевана Сријемци иду у винограде те сјекиром замањују на неродне воћке говорећи: „ја тебе сјекиром, ти мене родом!“

(Сљедује свршетак.)

СТАРИНЕ.

Господар Свети Петар шаље писмо главариња Бјеловавлићкијема. ¹⁾

Од насъ Владике Петра преподобнѣйшему гдѣну отцу Архимандриту

1) Ову врло важну старину, као и многа друга писма добио сам приликом доласка свога са митрополитом Иларијоном на Орлој Луки, када смо Орлојучку цркву освештали лицем ва Савин-дан 1879 године; те ми је по својој доброты г. сердар поп Мато Бошковић повјерио преписати, како ову, тако и

Јосифу, и оцу игумену Ђеорђију и благородној господи сердару и вое-

многе друге породичне старине, које је њихова кућа од Господара Црногорскијех за услуге и јуначке подвиге добила, али једна од бесмртнога Књаза Данила I од 10 септембра 1854 године. Број 352 дарована сердару и сенатору Раму Бошковићу крунисала је витештво куће Бошковића. —
Ф. Радичевић.

водама, и кнезовима и прочимъ главарима и старѣшинама и свиема Бѣлопавлићима поздрављ.

Разумѣхъ да е доходно на Кчево едан жупанинъ и кажевао да е војска везира Босанскога дошла у Невесинѣ, и да хоће везиръ съ војскомъ доћи у Никшиће, такођеръ чуемъ да се и Скадарскій везиръ справља да дође у Подгорицу, али се чудимъ ако е то петина како ми ница не пишете за Босанску и Херцеговачку војску, будући сам у толико путахъ вамъ писао, да стоите на опрезъ, како чуєте да се почне војска на коју страну купити, да ми у махъ пишете, и да будете готови на обрану своета рода и отечества. Я знам да речени два везира раде да узму раи оружъ, и да га безъ војске узети не могу, за то би могло бити да Босански дође у Никшиће а Скадарски у Подгорицу, но када се тако на близу примакну, они ће мислитно радитъ да отворе путъ преко Острога и да се могу саставити и итешати слободно преко вала и Грчешке границе зашто су затворени одъ војске христинске која е одъ едне стране пошла изъ Каравлашке — и Карабогданске, преко Болгаріе и Румелие, а одъ друге стране изъ Морія и Македоніе и Али-паша одъ Јанине те су се састали подъ Едреномъ и Едрену су узели, и тако дакле ови два везира нити могу цару на индаты (у псмоѣ) поћи, ни отъ цара помоћи имати, будући су остали одвоени на ову страну за војскомъ христинскомъ, која благодарехи Бога иде сретно напредъ, и сваки данъ све више расте и умножава се, и ће се гоѣь кои Геркъ у свіетъ находи сваки терчи у свое отечество да свю кервь съ браћомъ у едно проліева за свою и своихъ послѣдніе слободу, и што гоѣь кои има блага и богатства у сребро и злато то сваки носи и дае у опщу мирію весело. Они су направили черни барякъ и на нѣмъ ове ріечи написали: **Смерть** оли **жикотъ** то есть оли да сви погину оли да се од Турскога ярма ослободѣ, и колико е турака било у Мо-

рію, у Кандію у Ципаръ, и у све острове или школъ Архипелага до Дарданелахъ, ни еднога ніесу жива оставили и све се ово ослободило и данасъ имаю Герци више одъ триста бродовахъ оружаніехъ на море, и сувише петъ фрегадахъ и двіе велике ћеміе што су узели Капетанъ паши коєга у мало ніесу жива уфатили. Они су и у Конаво одъ Цариграда уѣзли и неке фортице узели, а за Али-пашу кажу истинито да се крестію, и да е нареченъ втори Константинъ, носи барякъ съ крестомъ и къ нѣму војска са сваке стране иде како жива вода безъ прекида. Говори се да има христинске војске на море и на сухо више одъ петстотина хилядахъ, съ турскога тамбора съ ове стране Цариграда нема, него е велики међу турцима у Цариградъ поколъ, заче е царъ посѣкао Мохуръ Сеибію и Девадама кои ніесу шћели приести у договоръ да нашега Патриарха итѣе ни да колю христиндукъ по Цариграду стога е ударила међу турцима болота, и стога се бию и колю међу флоріе. Сувіше шо имаю жестоку ратъ съ Персискимъ царемъ у Азию кои кажу да има сто хиляда војске Русиске шо му е Русія дала, будући есу такве погодбе међу Русиомъ и Персіомъ да еданъ другому у ратно доба дае војску у займъ на помоћъ, и тако Персія или ти како турци зову а чемъ напредуе благополучно.

Турци су искали оружъ Сербима али га ніесу шћели дати, неће мислимъ ни они мировати када виде свою згоду, а може бити да и до садъ пошло неколико Сербске војске ће и остали христиняни и латини иду, но ми не можемо знати, оли да су они остављени противу везира Босанскога. Коликоє гоѣь у турску землю христиняна, латина, и армина, то е све устало на оружъ и све се бие и колъ съ турцима на сваку страну изванъ Босанскога и Скадарскога везира.

Я се надамъ да ће Скадарскоме везиру рая оружъ лако пушчати, ни Босанскомъ у Херцеговини у врѣеме кадъ

чју и виде що се чини у сву турску државу и що би поменути везири учинили отъ рас кадъ би њихово оружјѣ узели. Герци и латини кои се данасъ съ турцима бију нису оружја имали, али су га добивали за велику цѣну да се Али-паша са шедесетъ хиљадахъ (даље је издрто и стоји) њеке оружја, а у државу Скадарскога везира и у Херцеговину има сваки своје оружјѣ које су вазда имали и слободно носили, удивително би било кадъ би га предали. Я васъ молимъ и Богомъ заклинѣмъ да будете у слогу и у послушаніе, и да будете справни ако буде до потребе да е сваки готовъ що скоріе устати на обрану своје слободе и свога отечества, и да ми пишете що се одъ Босне и Херцеговине

чуете да се уміемо владати ерѣ на ови начинѣ неимајући отъ васъ никаква гласа неуміемъ учинити ниша, въ прочемъ Богу васъ препоручуемъ

На Цетинѣ, Юніа 26 1821.

Владика Петар с. р.

Посље је додато од истога писца сљедеће:

И юліа II. (2 датум) разумѣхъ да су Турци (?.. Ур.) ударили съ нивоіема љеміама (бродовљем) на Капетанѣ пашу и на сву флоту и освоили све каравеле и љеміе, и у мало Капетанѣ пашу жива не уфатили, но е самъ себе и свою љемію огнѣмъ запалио теке да га не уфате Герци и освоили су све Дарданеле до Цариграда.

Ф. Радичевић.

 NACIONALNA
 BIBLIOTEKA
 CRNE GORE ĐURĐE
 Z A N A R O D K R N O J E M I C O .

ПРИПОВИЈЕТКЕ.

(Из Пиве.)

Три брата у најму.

Била три брата: један је био сулудан, жива бестурини, по смрти њихов отац, није им оставио од имања ништа, те се они најме у једног газде, да му чувају овце. Један пут, чувајући овце у планини, нестане им хране; пошљу оног сулудног, да донесе. Он оде; узме храну од куће газдине и врати се назад браћи. Идући путем, окрене се за собом; видећи свој хлад мислио је, да иде неко за њим па помисли у себи: „пропао ка' си!“ Идући напријед, поче молити и дозивати, — разумије се хлад: „О чевјече! тако ти заире газдине окани ме се, немој да се шакетамо и ногетамо; „Хлад и даље устраје; а сулудни рече: „Е! како га страшно закумих и устраших,

па не ће, да ме се одкани: може бити, да је гладан; а види да ја носим заиру, боље би било да га наједем. — Па је, мало по мало, од оне хране тура за собом, док је све турио. Кад је дошао браћи, питају га: „Бе је храна?“ Он им одговори: „Ишао је за мном један сутуран, што код њега није помогла ни молба ни страх; па када ни од самог се газде нашег не бојаше, па ни страшне клетве газдином заиром, док му је нијесам дао те је поједе!“ — Охо!... хо!... колико изједе!“ — Браћи не буде иначе, него њега оставе код оваца а они оду, да донесу храну. Сулудни чувајући овце једног дана, огладни: попне се на једну крушку; тресући крушке, падале су доље; а овце их кушиле те јеле;

а сулудни са крушке поче викати: „Немојте јести ту моју муку; јер ако се нешто распаметим, све ћу вас раскрхати, јер онај сутуран ми поједо заиру, а ви још да ми поједете крушке?... то... не, не!“ — Овце не разумијући, купиле су и даље крушке! Сулудни се наљути: па сађе те их све побије осим три овна под чактарима. — Кад му дођу браћа и виде што је урадио: препану се; па му навале по двије овце да неси; а они по једну, док их све не понесу и туре у једну јаму. Пошто овце сахране, замину она три овна под чактарима и оћерају газди. Него по ноћи дођу; д газда их не види: те ућерају она

три овна у стају. Чактари лупајући; газда је мислио, да су све овце. Одма, тек дођу, затраже да им газда плати постојбину; јер кажу, да више неће стајати. — Он им плати, и још им даје ракију: оној двојници паметних по двије чаше, а оном сулудном по једну. — Онда они сулудни наљути се и рече: „Ма, кад се носаше: ја по двије, а они по једну: а кад се пије: ја по једну, а они по двије!“ — Газда се не осјети ништа; а браћа му се побоје, да се не осјети: те брже боље опросте се са њим и пођу. — Кад сјутра дан газда пође да види стоку; али има шта виђети: три овна под чактарима, а од оваца празна стаја. —

III. Калуђеровић.

ЖЕНСКЕ НАРОДНЕ ПЈЕСМЕ.

NACIONALNA

BIBLIOTEKA

CRNE GORE ĐURĐE

CRNOJEVIĆ 2.

1.

Двије друге.

Две су друге верно друговале,
У једној се води умивале,
Ту су воду за бор залевале.
Протужио боре иза горе:
„Ил' ви мене бора посетите,
Ил' две верне друге раставите.“
Раставише до две верне друге;
Једну даше сунцу о исходу,
Другу даше сунцу о западу.
Друга другу по звездама пита:
„Јеси л', друго, свикла и привикла?
„Је л' ти добар свекар и свекрва?
„Је л' ти добар девер и јетрва?
„Је л' ти добар лепа ђувегија?“
Ал' говори друга верној други:
„Јесам, друго, свикла и привикла.
„Добар ми је свекар и свекрва,
„Добар ми је девер и јетрва,
„Ал' ми није добар ђувегија:
„Када оре, одати не море;
„Када плужи, три године тужи;
„Када коси, русавице носи.“ —

Иво Сењанин и Никола из кола.

Коња јаше Сењанине Иво,
Коња јаше кроз гору зелену.
Коњиц му је из горице вила,
На њему је све зелена свила
Ал' у гори два кола играју,
Стало коло, па Иву гледало,
Стало једно, стало је и друго:
Момци гледе вранога коњица,
Удовице Ивина појаса,
А девојке Иву Сењанина.
Ал' говори Сењанине Иво:
„Чија сека у колу к'о вила,
„Чија ли је с пауновим перјем,
„Чија ли је у зеленој свили?“
Ал' говори Никола из кола:
„Моја сека у колу к'о вила,
„Посестрима у зеленој свили,
„А стричевка с пауновим перјем,“
Ал' говори Сењанине Иво:
„Твоја сека, а моја дилберка,
„Посестрима за мог побратима,
„А стричевка за мог стричевића!“

3.

Не питај ме пењу поћи.

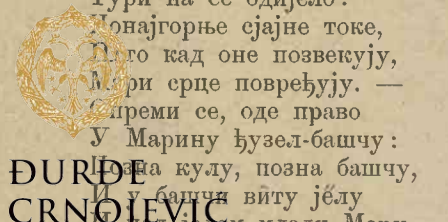
„Ој девојко узвијојла!
 „Не узвијај обрвама,
 „Ни очима кукињама,
 „Не задаји мене јада,
 „Јер сам јадан сам о себи.
 „Кад те гледам у матере,
 „У матере и у оца:
 „Просио б' те, поћи не ћеш;
 „Крао би те, сам не могу.“ —
 Ал говори девојчица:
 „„Не будали, младо момче!
 „„Не проси ме, — поћи не ћу;
 „„Не кради ме, — погинућеш! —
 „„У мене је девет браће,
 „„Девет браће, све рођене.
 „„И десети нерођени.
 „„Кад припашу десет сабљи
 „„И узјашу десет коња,
 „„Па изађу на то поље,
 „„На то поље бреговито:
 „„Страога је погледати,
 „„Срамота је погинути,
 „„Младу момку за девојку!

Мара и Јово.

Приближеио Ш. Калуђеровић

Бол болује млада Мара
 У бабове бјеле дворе;
 Не од бола, од умора,

Но од жеље Јованове!
 Мара Јову поручује:
 „Бег Јоване младо момче
 „Дођи мене на двореве;“
 Јово Мару поздрављаше:
 „„Маро моја, душо моја!
 „„Не познајем бјеле дворе.““ —
 Лако ти је двор познати:
 У мене су бјели двори;
 Поред двора Ђузел-башча;
 А у башчи извор-вода:
 Виш' извора вита јела,
 Башчу младом прекрила,
 А љепотом закирила;
 У гране јој бјела вила,
 Бјела вила за сокола,
 А под њоме дилбер-Мара,
 Дилбер-Мара за бећара“. —
 Опреди се Бег Јоване:
 Изуми се, очешља се;
 Тури на се одијело,
 „„Најгорње сјајне токе,
 „„Како кад оне позвекују,
 „„Мари срце повређују. —
 „„Опреди се, оде право
 „„У Марину Ђузел-башчу:
 „„Идеа кулу, позна башчу,
 „„И у башчи виту јелу
 „„И под јелом младу Мару. —
 Мара Јова сусретала,
 Бисер златом називала,
 Питају се — шире руке:
 И они се целиваше,
 И друг другу обеташе. —

СРПСКЕ НАРОДНЕ ПРЕКОРЈЕЧИЦЕ И РАЗНЕ ИЗРЕКЕ.

Приближеио В. Радојевић.

— Херцег-Нови. —

(Наставак.)

Ко не болује није ни божји.
 Ко те пита брије ли се владика?
 Кога поток занесе, и ријека га
 прихвати.
 Ђлони се Турске правде и Ју-
 дина (чифутског) трговања.
 Кога пса силом у лов гониш, тај
 лова не улови.

Ко се много фали, рђаво се храни.
 Ласно је за те, али није за по-
 штене. — Рече се у шали кад се
 когод хвали да је нешто ненадно,
 неочекивано (добро) постигнуо, или
 да се плаче да га је каква биједа
 снашла, а у ствари не ће је ни
 осјетити.

Лаж чуо, лаж казао — и — бог ми те веселио. — Кад когод што прича, што је чуо од другога па није сталан да је тако.

Међу два бана баби глава обривана. — У Вука:

Међу два бана мени гола глава.

Ми о вуку, а вук иза плотине.

— Гледај у Вука:

Ми о псу, а пас те на врата;

у Капетановића: Ми о вуку, а вук на врата.

— Моја мати и његова мати на једном се сунцу гријале.

Мујо сјаши, Алија узјаши. — Кад на кога напану већина, те му не даду мира задирљивањем.

Моја баба и његова баба, (исте) двије бабе. — Гледај: мој је ђед —

Нема ниђе бајдалије. — Гледај:

Нема ниђе објешеније, *комада* (или *колача*). — т. ј. ваља се трудити, па имати.

Нем'о среће колик' ни чеба дџама!

Није бака сретна. — Гледај: Далеко је (то од мене), к'о од бабе добра срећа („Просвјета“ 1893. год. страна. 104).

Није био дома кад су му кројили (гаће — погавице). Рече се у шали кад су њекоме кратке погавице.

Не учи попе владику!

Нијек је груба ствар.

Не чудим се како вас Бог даде, него како вас састави. — Рече се у

шали кад се састану двојица, те се особитим својствима подударају.

Нити плачу кад пођем, ни пјевају кад дођем. — Види у Вука: Ни ми старо кашље, ни младо плаче.

Нијесам ни ја убио попа у главу. — Гледај:

Нијесам се ни ја на цркву камењем бацио (и мени ће Бог помоћи). — У Вука: Није се ни он на Бога камењем бацио.

Није ти пршут пред очи (па не видиш).

Не гледају данас на ваљане, него на лијепе (дјевојке).

Нема брода што не *блѣ*, ни чо'ека што не *жгара*.¹⁾

Није кућа покривена од капи, него од свакоје' ствари.

Није јеђе, ни у јеђи славе,

Што је виме од јелове краве.

Не убиј, Боже, мимо свијет, *ѣн* (или *ѣн*) мимо свијет.

Не дај Боже да невјеста нађе ни зашто у опанчину у кући.²⁾

Ни девојке све однијеше, ни момци све однијеше. — Рече се, кад се срели *срени* мушкиња пред женскињем.

На здравље нама било. — Рече се, кад се спомене упокојена особа.

1) Глагол *блѣ* лати долази од итал. *balare* *tanzen* и нема га у Вука. *Жгара* такође нема у Вука и значи *fehlen*. (Од *млетачкога* „*sgarare*“ — суминути, не походити. Ур.)

2) Дивно ли се ова изрека слаже с гусларом, кад овај вели: „Прве пићери потоње синове, — Да се два зла у дом не састају!“

В. Р.

Л И С Т А К.

ЦРКВЕНЕ БИЉЕШКЕ.

— Поклон св. руског Синода. —

На успомену Ободске свечаности послао је св. Синод нашем Високопреосвештеном Госп. Митрополиту Митрофану једно прекрасно еванђеље, да се држина часној трпези цетињске са-

борне цркве. Тај драгоцени поклон спровео је нашем Госп. Митрополиту, Високопреосвештени Госп. Паладије Митрополит царствујућега великога града Петербурга с преважним својим ручним писмом, које овде дословно доносимо и које овако гласи:

ла у 5 $\frac{1}{2}$ ура после подне дошли на светковину у манастиру Острогу: Њ. В. Господар, Њ. С. Њаз Петар Карађорђевић, Њ. В. Господин Митрополит Митрофан, у пратњи: г. Војводе и Бригадира Ђура Петровића, г. Војводе Петра Вукотића, г. Војводе Ђура Матановића, г. Протођакона Радичевића и неколика гардиста.

Долазак Његовог Височанства огласила су звона манастирска. При уласку у манастиру, на авлинским вратима; предусерио је Њ. Височанство Господара, Игуман Острошки отац Петроније Рајичевић; са духовенством манастирским, и многим народом који бијаше дошао на светковину.

Дошавши у манастиру Њ. В. Господар, са свом пратњом, уђе у цркву гдје се је подуже задржао на молитву Богу. Кад је изишао из цркве мало је одпочио, пак онда изишао, видио манастир а особено најмању ћелију у манастиру, коју је св. Василије подигао; за тога Њ. Височанство благоволи наредити: да се из поштовања што ју је Светитељ подигао, особено чисто држи, да у њој ватра никако не гори, да се у њој никакве поправке не чине, него да остане у онаквом облику, у каквом се од памти-вијека задржала. Иза овога Господар је благоволио виђети мјесто ће се равнају пјаче, за велику кућу, која ће се на ново овога љета по наредби Господаревој подићи у манастиру са сјеверне стране за народ који долази, из свију крајева српских земаља на поклон Светитељу.

У вечер је Њ. Височанство благоволило наредити: те му је поднесена Сињелија св. Оца Василија, од српског Патријарха Пећског Гаврила у којој Патријарх Гаврил дава за Епархију светоме Василију: Никшић, Морачу, Колашиновиће и Плону. Такође поднесено му је, ручно и завјештајно писмо св. Оца Василија. Оба ова писма Његово Височанство благоволило је лично прочитати, ручно писмо Светитељево читао је особеним

поштовањем. Прочитавши их одма је наредио: да се ова два оригинала фино и добро оквирају, и метну уз иконостаз у цркви, како ће свакоме бити доступна. — А једноме од млађих свештеника, благоволио је наредити: да оба ова писма тачно у препису пошље уредништву „Просвјете“ да их печата, које у прилогу овога и шаље).

Сјутри дан, то је 29 Априла, на преставленије светитељево; била је служба у горњему манастиру у пештери у малој црквици код Ђивота св. Василија; на којој су чинодјеиствовали: Њ. Вис. Г. Митрополит Митрофан, Протођакон Филип Радичевић, Игуман Острошки отац Петроније Рајичевић. Служба је почела равно у 8 ура. Његово Височанство Господар од почетка до свршетка службе, стајао је у цркви пред Ђивотом св. Василија; кад се читао његов живот и молитва Господња а његов дијелом и преко цијеле службе Њ. В. Господар, молио се Богу — да његово тело рекло пред Ђивотом св. Василија за свој мили народ и за цркву.

По свршетку службе, Господар је са свом пратњом сишао у доњему манастиру где је благоволио одликовати Игумана Острошкога Оца Петронија Рајичевића са храбром медаљом за то што је Игуман Петроније био у затвору у горњем манастиру Острогу 1853 године, са покојним Великим Војводом Мирком Петровићем. У 2. уре после подне дошло је око 100 Вражегрмаца са подкомандиром Ристом Дамјановићем и официрима, да се поклоне и да приступе своме Витешком Господару. Њ. В. Господар благоволио је очински примити Вражегрмце, и са свима у опште прозборити. Читаву уру и све до самог поласка у Никшић Господар је разговарао с Вражегрмцима. При поласку даровао је Господар 4 златна наполеона Вражегрмцима да пију. Вражегрмци гласно викнуше из три пута „Живијо наш Витешки Господар!“ а са свете Тројице одјекнуше звона

манастирска, и тако све у усхићењу испрати Њ. В. Господара, са бурним клицањем Боже нам га поживи на многоја љета на понос и дику васцјелог Српства. Пошто пође Господар Вражегрмија подкријепи се обилно пићем, па онда одпоче коло и пјеванија уз пуцањ револвера до саме ноћи.

Поп Ј. Дамјановић.

— Дана 9 маја на **Врањински Никољдан** у манастиру **Врањини** била је велика народна скупштина као на дан манастирске славе пренесења моћи Св. отца **Николе**, на којој је присуствовао преосвећени митрополит **Митрофан**, са сердаром **Радом Пламенцом** и великијем бројем главара, Ријечке, Црмничке и Зетске нахије.

Кад се велики народ широкијем блатом у лађама и чуновима превезао и окупио на острво **Врањину** око 9 сати отпочета је Архидијаконска са великијем бројем свештеника који дођоше из Ријечке, Црмничке и Зетске нахије. После црквене Молитве полит **Митрофан** држао је пригодно слово односеће се к свечаности и побожности народа.

После службе држано је благодарене за здравље Његовога Височанства Њаза **Николе** као „*Пожертвовашеља*“ манастира **Врањинскога** кога је Он из побожности подигао, и који је живи споменик Његове владалачке побожности, те се је и „*многочестивције*“ за Њега м **Владајући** Дом држало.

Народ се цео дан веселио и пјевао по своме обичају те се исте ноћи кући повратио.

Приложници. Капетан **Никола Лазов Рајковић** приложи једно велико звоно за своју душу храму светог пророка **Илије** у **Косијере**.

Осим тога приложи и једну ћбу (полијелеј), истој цркви храму светог пророка **Илије** у **Косијере**.

Филип Вукчев Бјелица приложи едно звоно храму светог **Вирлика** у

Орахе — **Љешанској** нахији за своју душу.

Јово Шулешин Шулевић барјактар баталеонски из **Шипера** приложи је једно звоно храму **Вознесења Христова** за своју и својијех душу на **Копиле**.

Шајка Милинка Иванова из **Роваца** приложи 100 фиорина манастиру морачком да се за исте набаве два свијетњака за душу њену и њенога супруга **Милинка**. Осим тога приложи 70 фиорина за цркву вељедубочку у **Ровцима** да се за исте набави што је за цркву најнужније.

Јована Вукова Газивода рођена **Јанковића** приложи једно звоно храму светог **Николаја** на **Горњим Кокотима** (тако звана богомоља) у **Љешанској** нахији за своју душу 1894 године.

Станка супруга покојнег **Драга Драшка** завјештајем својијем оставила је својој барској цркви храму светог **Николе** једну кућу налазећу се у **Барској**, и преко тога истоме храму оставила је у готовоме новцу **фиорина 240.**

Манастиру Цешњскоме ф. 8. и 50.
Манастиру Остришкоме „ 8. и 50.

Покојници Бог душу помилвао!

— **Читуља.** — † **Прото Јован Шорак-Ђедо.** — Не могу се сјетити, да сам у својем животу упознао тако доброга, тако искренога, тако врлога и родољубивог старца, као што је био честити ријечки прото **Јован Шорак**. Ради његовог великог срца и ради искрене љубави, коју је гојио према свакоме, добио је од свијех познаника лијепо име „**Ђедо**.“

Рођен у лијепом **Петровом Селу** личком 1821 од сиромошних родитеља, увијек се је борио с великијем неприликама. Пошто је свршио у **Кореници** државну њемачку школу, учитељевас је ту три године, а за тијем још пет у својем родном мјесту. Као момак од 22 год. отишао је у **Плашки** у богословију, коју је свршио послѣ две године. Годину касније био је церемонијални дјакон владике **Евгенија Јовановића**, а за тијем је служио као

свештеник у Бунићу. Бурне 1848 год. постао је војени свештеник, и као такав служио је $2\frac{1}{2}$ год. у Италији, а још толико у Бечу и околини му, у Моравској и Чешкој, 1853 отишао је на парохију дубровачку код Огулина, а 1859 на парохију савиловачку. Али ни овај честити свештеник није на миру проша, него га је братска издаја довела до под танка вјешала, јер га певина окривише, да је потпомагао херцеговачки усташак *Луке Вукловића*, те је морао да одлежи у тамници преко три године. За тијем га владика Лукијан Николајевић постави за пароха на Риједи.

Већ од 28 година **Шорак** је служио народу своје као православног пароха на сељској Риједи, која би давно већ била пропала, да јој се није намјерио онако добар и истрајан пастир. Својим неуморним трудом и љубављу подигао је и утврдио је оно, што је пријетило да ће пропасти, погинуће је завађену браћу, која се свега себдеклала, а увијек је продрвједао жив и слогу са припадницима друге вјере, ради чега су га и поштовали и љубили.

Јован Шорак, кад је у Хрватској и Славонији народ стезао под ненародном владом, био је први, који се је борно против притиска. Вође хрватских странака, кад би се год појавио какав тешки час, вапили су **Шорака** за помоћ, јер су знали колико вриједи његова ријеч. Он се је увијек одазивао братској жељи, премда је за награду добијао само презрење и то баш од онијех људи, којима је највише помагао. Од г. 1884. до 1887. био је **Шорак** и српски посланик на хрватско-славонском сабору, али је тај положај брзо напустио, јер није могао да се сложи са осталим српским посланицима, који су се увукли, влади под скут против интереса српскога народа у Хрватској и Славонији.

Како је добри „*Бедо*“ мислио и колико ли је радио за напредак Српства, може најбоље знати онај, који је с њиме живио ма и неколико дана и који је својим очима гледао захвалну омладину српску, која се је учила на

школама на Риједи, како увијек обилази свог добротвора, да сузама на очима искаже оно, што слабе ријечи нијесу могле.

И мени је добри „*Бедо*“ био добротвор, јер се никада нијесам покајао кад сам послушао његове очинске савјете. Разговор са мном било му је само Српство, и често пута гледао сам како му старачко око засузи кад би говорили о невољи нашој.

Нека је мрп пепелу честитога старца, а лијене наше среће ако будемо имали људи, који ће се на њ угледати!

Др. А. Љ. М.

— Пишу нам с Црквица у Пиви под 14 априла текуће године: **Поп Мићо Јокановић** из Пиве презели се у вјечност 7. априла 1894. године, потље кратког болова, у 78-ој години свога живота.

Поп Мићо рођен је 13 јануара 1816. године, од оца попа *Теодора* код кога је и школу учио за то, што је учио у Пиви.

Поп Мићо још из младости био је познат као бистар човјек и побожан свјештеник, зато је 1858. године стављен за капетана у средини ове капетаније, јер је тад ова капетанија подијељена била у три капетаније; и био је капетаном до 1867. год. док Пива поново паде под власт турску. По том поп **Мићо** предизже с породицом у Језера Дробњачка, да неби пао под власт турску; а 1873 год. опет се пресели у Пиву, где је преживио све до своје смрти.

Иза себе остави он 4 сина ожењена и неколико унучади.

Лака му српска земља коју је до гроба љубио!

Толико у кратко о заслуженом покојнику приближемо

Кап: **Обрен Николић**.

КЊИЖЕВНОСТ.

Стигла су нам сљедећа књижевна дјела на приказ:

— „Архимандрита **Игњата Мосхаћа** професора на атинском универзитету ХРИШЋАНСКИ ДОМ. **Породица**. — **Брак**. — **Супрузи**. — **Родитељи**. — **Дјеца**. — 1894. Београд у државној штампарији Краљевине Србије. Превео с грчкога Архимандрит **Фирмилијан** ректор и професор богословије.“ Ова је књижица штампана на омањој 8-ци, 79 страна. Цијена јој је 50 пар. дин. (25 новч.) — Пошто смо прочитали ову књижицу, она је у нама побудила таково убојење, да је морамо назвати **„Златно књигом.“** Сви су вишеименовани чланци такови, да би их ваљало у златне рамове ставити од првог до посљедњег словца. Све је у њима мудро, проучено и зачињено духом јеванђелскијех истина, без биготизма и свакога вјерскога занешењаштва; да и сами те слог и облик њихов пиљени и удивљива. Писац дондџа спада у број онијех људи, за које се може рећи: „**ушисели човјеканства.**“ Овака кућа хришћанска, која вјерује у свјетлост хришћанскога брака, била је једна славна или католичка, морала би ову **„Златну књижицу“** имати: и сваки отац, свака мајка, сваки син и свака ћерка, морали би је на изузет научити, и често из ње понављати драгоцјене оне изреке, којима се потпуно лијечи свака рана и мана у хришћанском дому и породици, а кроз то лијече се и недостатци и заразе у задружном грађанском и државном животу. — Отац **Фирмилијан** даклен, учинио је велику услугу, не само Српству него и васцијелом Словенству, што је ово златно дјелце, које вриједи колико ма која најопсежнија књига, превео онако разговјетнијем и чистијем српскијем језиком, баш у садашњему тренутку, кад се је породила велика збрка у мислима нашијех домова, и породица и грађана и држављана. Сад, кад **Пелагићеве** ехспеторације махом трују млада, немоћна и незрела срца у нашем народу: ова нам књижица долази као најслађа од Бога мана, да нас укријеш већ од пустога моралнога глада обамрље и да нас богато напи-

та оживљујућом пићом небесне хришћанске благодати. Само са оваквијем зрелијем начелима, може се повратити овај живи дух у наш народ, који је потрпео заразама западне културе, заразама обманљивог материјализма и бесавјесног атеизма. Кад читамо ову књижицу, заплијењени смо као сладошћу говора **Златоустова** или **Цици Минаисса**, као разборитошћу **Смајтсовом**, као једрином **Манзоновом** и као освједочењем великога ап. **Павла**. — Само примјера ради буди нам дозвољено овдје навести један цитат уломчић из те **„Златне књиге“**, који се налази у првој поуци о породици: „Кад су породице покварене, — вели умни професор атинске Универзије, — тада ни закони, ни паредбе, ни „богаства ни материјалне силе не могу спасти друштво од пропасти. Тај „васнајетка и друштвениг благостања „не леже у рукама краљева ни царева, „ни у рукама законодаваца, не „најде се код завојевача нити је у „партијским трвњима и партизан- „ским батљима — она је у породици, „у њимма отац, мајка, оца и мајке. „Историја нас учи, да је државно „друштво свагда било оне судбине, „које су и његове породице. Све што „потреса породицу, потреса и државу. „У породици се развијају и усавршавају све друштвене и политичке врлине. Кућа је школа у којој се учимо за друштво. Што смо у кући, то смо и у друштву. Љубав према Богу, поштовање према старијима; љубав према Отаџбини и покрривање „за њу; послушност према законима, „оданост близијем; мир и утјеха, правда и искреност; чисто пријатељство „и њезико саучешће — све то из породице долази. Породица насљеђује „и чува с кољена на кољено сва вјерска и народна предиња, на којима се „оснива права народна величина. У „породици се развија она врлина, која „је најмоћнија сила државе — врлина „на родољубља. Породица је Отаџбина у Отаџбини; она је отаџбина најслађих успомена и нада најблагороднијих осјећаја срца. Отаџбина је зем-

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE
BUDVA
CRNOJEVIĆ

„ља отаца и предака наших; земља супруга и дјецe. Љубећи дакле породницу, ми љубимо отацбину нашу, и за њу смо чврсто скопчани оцевима, мајкама и дјецом, — прошлошћу, садашношћу и будућношћу. С напредовањем и опадањем породице, напредује и опада и држава.“ — И оваковијем тоном цијела је ова преблагословена књига написана и окићена зрњем чистога бисера и сјајнијех диаманата — Овакве књиге дајимо у руке нашем народу, и тада ће нам одиета процвјетати породица, друштво и држава, као што би нам све то, и убрзо, пропало распрострањањем безумнијех, бездушнијех и злочастивијех књига, као што су оне, које у нашем времену потичу из ступот проклетога *Пелагијева* пера, те које најсмртоноснијим отровом трују наше породице, наше друштво и наше државе. — О, Боже мој!... да овај злосретни човек буде своје перо, и свој дијелач, и свој наставник, покрај онолике љепоте српскога језика, којијем господари, и којијем би био на добро, као мудри дјелачи и наставници *Мосах*, колико ли би он, и своје имену и своје пароду, од праве и неизмјерне користи био. О Пелагију!... довикује ти хришћанска Просвјета с ријечима *Јована* богослова: „Опомени се откуда си енао, и покај се, и прва дјела чини; ако ли не, доћи ћу ти скоро, и дигнућу свијетљак твој с мјеста његова, ако се не покајеш.“ (Апохал. гл. 2, ех, 5)“ — Покај се и не буди отпадник проклет у вијеке вијекова, амин!... И не сами ти; него и сви ми, који се не би налазили на правој хришћанској стази: покајмо се; и, колико брже толико боље, покајмо се, да спасемо породицу, да одржимо вјеру, да препородимо народ, да уздигнемо снагу и моћ у државама, и да у послушности и покорности према Богу, извору сваке среће и величине: постанемо тврди ступци Отацбине своје; јуначни и значајни борци за њу, и прави љезини и ље достојни синови!)

1) Кад би нам високопечтани г. Архимандрит *Фирмилијан* посла 30—40 комада ове књижнице у Котор (Cattaro), ми би смо их са

— „Шематизам Православне Епархије Бокоторске, Дубровачке и Спичанске за годину 1894. У Дубровнику.“ *Српска Дубровачка штампарија*“ А. Пасарића. 1894.“ — Познато је да овај „Шематизам“ сваке године уређује високопросвештени владика *Гера* им са највећом помњом и тачношћу. Осим обичнијех личнијех и статистичкијех података, ељедују у овој књижници излазити велеважне билешке и податци, који се односе на цркве и особито на црквене старине, — као на палисе и хисторичне црте; — и ово баш даје не малу важност овој књижници, коју је особито похваљивао велевриједни пок. Др *Видерман* професор на Грацком свеучилишту, а и српска критика вазда се о њој повољно и са похвалом изјављивала. —

— „Шематизам православне епархије далматинске и истријске за годину 1894. Задар. Печатња *Габријела Аршала*. 1894.“ — Осим обичних података, који у књижнице овог рода спадају, не налазимо у њем ништа новога, што би какве особите вредности имало. И пак ћемо примјетити, да нам се допадају она два азбучна именика о свештенству у епархији и о мјестима такођер у епархији. Обрађен је и овим „Шематизмом“ са особитом пажњом и тачношћу; тако да из оба ова дјелца могу се извести многи и многи статистички податци, који се односе на православне становнике у укупној данашњој далматинској Покрајини од ушћа Зрмање па све до дееног брјегва ријеке Жељезнице, на њихове цркве, парохије, манастире, прираст и опадак у народу и т. д.

— „Све за народ.“ Приповјетка *Мар. С. Поповића* — Родољуба. Трошком великог српског добротвора, добро-босанског митрополита Господина *Георгија Николајевића*. Цена (sic!) 25 нов. Српска манастирска штампарија у Новом Саду 1894. — Наручбине с новцем шаљу се писцу: *Фоча*

свим драговољно овамо растурили и сировели би одма истоме господину наплаћене новце.

Уред. „Проевјете“

(Херцеговина. Књижница је штампана на омањој 8-ни стр. 56. — Имамо разлога да најтоплије препоручимо ову прецијепу и хришћанскијем духом задојену приповјетку нашег врлог и марљивог сурадника **Поповића-Родољуба**, којом он поглавито циља, да пробуди код богатијих Срба вољу и добротворним дјелима особито према школама и православнијем црквама. Његов *бабо Ђено* и супруга му *Јованка*, такови су типови, да их се је негда у Српству повише могло наћи и у варошима и по селима: али на жалост данас су ријетки, као бијеле челе. Онакови су били, управ свете душе, да „*све за народ*“ врло радо жртвују; и то, не само знање и имање, него до потребе и саме своје животе. Приповјетка је написана чистијем херцеговачкијем говором; а само су у штампарији изврнуте неколике ријечи: *стидео се* — мјесто — *стидно се* или *стиђео се*, — *цена* — мјесто — *цјена* и т. д.; пак се то исто и о облику може казати. Карахтери су подебели, а и описи су доста живи и истинити. Предмет је приповјетци једноставан, ал' и пак добро развијен; само што има мало езађерације у одговорима Султановима *бабу Ђену*; пошто је познато, да су турске падише штедљиви у говору. При свем том ми младоме писцу довикујемо „*евала!*...“ и желимо да он и на даље пише своје народу сличнијех забавнопоучнијех прича; пошто опажамо у њему лијеп и богат дар за ову струку у нашој књижевности. Радам и настојањем све се дотјерује; а даром и љубављу дошпире се и до самога савршенства.

— „**Рајске душе**“. Пише **Јан. М. Веселиновић**. I. *Цица Тома* — II. *Умијама* — III. *Црква*. — IV. *Душман*. Београд. Накнадом књижаре **Велимира Валожкића** 1894. Цена 1 дин. и 50 пр. дин.“ — Књига је штампана на 8 ли и заузима 125 страница на врло финој хартији. Све су горње четири приповјетке једна љепша од друге а изврсно и мајсторско перо **Веселиновићево** врло је добро познато у нашијем читалачкијем круговима, да

ни не треба заилазити у потанкости његовијех приповједалачкијех врсноћа: пошто нам то не допушта особито преузани простор нашег часописа. Ко год купи ову прекрасну књигу, доиста ће у њој наћи доста лијепе забаве и поуке, као и многу дичну слику из народнога живота, јер је писац вјешт сликар и познавалац онијех боја, које сликама даривају и покрет и живот и палемнитост и они тип, којим се откривају праве „*рајске душе*.“ — Приповјетке, које се губе у ланкардијама немају озбиљне вриједности; пошто добра приповјетка мора се отличовати, како избором предмета, тако и вијернијем описима карахтера онијех особа, о којима се она бави. У њој се не смједу истицати невриједне ствари; јер етично чувство мора да има превладу над свашто друго. Колико је овијем општијем приликама писац одговорио: о томе ће се тек увјерити ко буде наобавно и читао његове „*Рајске душе*.“

— „**Српска Граматичица**“ по новом програму за IV. разред основне школе. Удесио **Пав. В. Несторовић** уџешел. Београд „*Смиљево*“ — штампарија **Петра Тодоровића** 1894. — Књижница је шам. на 8-ни 64 стр. и запада 80 пара дин. Писац нам напомиње, да се је при изради ове књижице користио с дјелима г. г. **С. Марковића**, **Ђура Даничића** и **Ј. Живановића**; али је права грехота што је пропуштено, да се у њу увуку онолике штампарске погрешке, ма то било чијом му драго кривицом, и ма да су вишом страном те погрешке на крају књижице исправљене Граматика баш учи тачном говору и писању; па је ваљало настојати да се избјегне у њој од сваке нетачности. — Него и опет ми ову Граматичицу препоручујемо и нашијем учитељима у Црној Гори, особито ради њезина метода, по којему је она изведена.

— „**Нови Декламатор за ученике I. и II. разреда основне школе**“. Саставио **Ст. Зарић** уџешел са 42 слике у иницијалима. Београд. Накладом књижаре **Велимира Валожкића**. —

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE
CORE

DURDE
CRNOJEVIC

Печатана је и ова књижица на обичној 8-ни, стр. 51. на доброј хартији и врло укусном типографском израдом. Садржи 42 пјесмице, и ваљада 50 дин. пара. — Корисније би по дјецу било, да се не буде сабирач ограничио само на неколика пјесника, но да се буде користио и пјесницама осталијех српских пјесника: тим би дјеца у ранијој својој доби и за остале пјеснике сазнала. Мјесто што је узео по онолике пјесмице из *Чика Јова* и *Љубинка*, да буде узео по једну или највише по двије пјесмице из другијех нашијех пјесника, колико би боље одговорио својој наставничкој задаћи?... Али како му драго и ова књижица заслужује наше топле препоруке; јер је избор пјесмица добар и за дјецу користан. —

— Нашем су уредништву такођер стигле три омање и једна повећа књига, од чувеног руског списатеља из Казана **Т. Троицког**. — Ево их редом: а) „Последняя насходная вечеря **Исуса Христа** въ Царствъ камъ и **Иоанну**. О. Троицкій. Казань. Типографія Императорскаго Университета. Черноозерская ул., собственный домъ. 1889.“ б) „Нагорная беседа **Исуса Христа**. (М. О. V—VII чл) какъ божественная (VII. 29) норма рѣшенія вопроса оь отличительныхъ свойствахъ и качествахъ **Его** учениковъ оь учениковъ ветхихъ принциповъ (іуд. и язык.), а отсюда и оь отношеніи **Его** учениковъ къ етимъ ветхимъ принципамъ О. Троицкій.“ У гореимен. штамп. 1889); — в) „Забитія и заброшенія“, но крайне необходимыя книги нашей школы, особенно духовной. О. Троицкій. У истој штампарији 1889.), и г) повеће дјело: „**Апостоли** Павель и апостоли обрѣзанія въ ихъ отношеніи другъ къ другу въ жизни и ученіи О. Троицкаго. Казань. Типо-литографія Императорскаго университета 1894.“ — Штампане су све на великој 8-ни; а ова последња подијељена

је у два дијела и запрема 258 стр. Књижици под а) цијена је 20 копејка; онима под б) и в) свакој по 30 коп., а најзадњој књизи 1 рубља и 50 коп. Могу се набавити у Казану код редакције „Православнаго Собесѣдника“ и код писца (здание Духовной Академіи) а такођер у књижевним магацинима: *А. А. Дубровина*. (Воскресенская улица, Гостинный дворъ N-го 1), *Н. Я Башмакова*, *Иванова* и другим. — Све су ово научне расправе исцрпљене оном познатом критичком танчином и дубоком учевношћу, којима се отликује уопће руски писци, који се баве са духовно-вјерском писменомшћу, ма којој струци она принадлежала. Ми душевно благодаримо славном писцу, који нам је ове своје драгоцене радове на дар послао, и радосно јављамо, да нам се, већ обећао један наш вриједни уредник превести за „Просвјету“ књижице под а) и б,) и ово ће бити први превод с наше стране научноме г. професору **Т. Троицком**. —

— ДУРЂЕ —
— CRNOJEVIĆ BIJEŠKE.

— Велика тристогодишњица. — По многијем мјестима гдје српски народ живи, славило се је 27. прошастог априла тристогодишњица од онога дана кад је безбожни *Синан-паша* спалио на Врачару близу Београда свете и славне мошти српскога просвјетитеља **САВЕ Неманића**, које је донио онамо из херцеговачког манастира **Милешева**. — Сва је прилика да је *Синан-паша* на овај корак потакнуо политички разлог; а поименице, да он макне српском народу испред очи једну од највећих, најсјајнијих и најсветијих његовијех успомена, како би тим укљонио од народа узрок многобројнога и скоро свакодневнога окупљања околу св. Мошти, подозревајући, да се при таквијем приликама народу пружа понајбоља згода, да се народ бави и о политичкијем стварима и приликама. Но он се је жестоко у својој цијели преварио; јер је светитељев дух не-

престано бдио над српскијем народом и још силније храбрио свој народ на херојичне подвиге за своје народно ослобођење и народну самосталност. Отео нам је и уништио онај безбожник свете мошти испред очи; али нам ни све силе ни сва времена нијесу кадра отети чудотворни дух српског великог Светитеља, Просвјетитеља и Заштитника св. Саве свег Српства предивне славе и похвале, којему некаје слава и част ва вијеки вијека. Амин! —

— Тридестогодишњи јубилеј Милоша Цветића. На 31. марта т. г. навршило се тридест година, од кад је Милош Цветић прослављени писац „Немање.“ „Душана.“ и „Лазара“ ступио први пут у српско народно позориште у Београду. — Од срца шаљемо наш поздрав умјетнику и писцу, који сад паше стопо своју 49. годину, и желимо да ни он још дуго поживи на корнет српској књижи и позоришту! —

— „Вила“ српског удружења у Женеву,¹⁾ шаље нам сљедећи свој годишњи извјештај²⁾ који ми прво јавно износимо на бјелодан пред српско друштво, а затим пошто смо га у овом год можемо, да врлом овом српском удружењу у прилог будемо.

„Ради својих утемељача и почасних чланова и свих пријатеља које може интересовати рад овога друштва, управа „Виле“ на основу дружинског рјешења, има част предати јавности кратак извод из свог годишњег извјештаја, по коме цјелокупан рад овога друштва у 1893 год. може се свести овако:

„I. Састанци. — Них је било у прошлој години свега десет, од којих су девет били редовни и један ванредни и на којима су: а) свршавани сви текући послови по реду како су се појављивали и б.) претресана разноврсна питања било друштвене било патриотске природе.

„II. Књижевни радови. — Сем

1) Овај је извјештај са свим нехотично изостао, те није објелодањен у априлској свесци „Просвјете“. Ур.

2) Најучтивije се умољавају и остала поштована уредништва да овај извјештај у својим листовима штампају.

споменутог рада дружинских састанака по њима су још читани и критиковани, по реду којим су пријављивани, сљедећи радови: 1) „Скице из београдског живота“ од Ј. Велића, 2.) „о разводу брака“ упоредна студија Јакова Јелисавчића и 3.) „Разлика између србо-македонског, српског и бугарског језика“ расправа Јована Велића.

„III. Читаоница и књижница. — Да би постигла своју цијељ „Вила“ има и своју читаоницу и књижницу.

„Читаоница је, благодарећи патриотизму уважених уредништава српских листова, редовно примала бесплатно у прошлој години, сљедеће часописе и листове: Просветни Гласник, Учитеља, Наставника, Јавор, Тежак, Новог Васпитача, Босанску Вилу, Весник српске цркве, Цариника, Витеза, Српске Новине, Одјек, Вјестело, Слободу, Мир, Трговински Гласник, Србобран, Српски Глас, Душански Глас, Глас Пригорца, Наше Доба, Златоустијеки Савез и Српског занатлију.

„Похвалном даржељивошћу г. г. С. Милојевића, М. В. Веселиновића, М. Св. Николајевића, А. Боди-а, Н. Н. Милојевића, М. Ристића, М. Стојковића, С. Х. Ристића, и Мме Catalan друштвена се књижница увећала у 1893 год. са 26 дела.

„Управа сматра за дужност да најособитије заблагодари свој поменутој Господи и свима штованим уредништвима на овој великој пажњи коју не престају поклањати „Вили.“ Тако исто „Вила“ на овом мјесту изјављује благодарност своме почасном члану и повјернику г. Михаилу Ристићу учит. из Ниша, који је прошле, као и 1892 год., изволио уписати ово друштво за члана „Српске Књижевне Задруге.“

„IV. Приходи и расходи. — Приходе „Вилине“ сачињавају улози свију чланова и добровољни прилози.

„Стање друштвене благајне 1893 год. било је овако: 1.) Приходи дин. 339.75 и 2.) Расходи, по дневнику касе, дин. 222.35. према томе остаје за 1 Јануар 1894 год. дин. 117.40.

„V. Чланови. — Друштво има 4 врсте чланова: почасне, утемељаче

(плаћају 25 дин. један пут за свагда), помажуће и редовне, (плаћају 5 дин. годишње.)

„Почасних чланова у прошлој години „Вила“ је имала свега пет, а утемељачима су до краја 1893 год. постали: г. г. Алекса З. Поповић јувелц из Београда, Мика Кр. Ђорђевић изв. посланик и опуномоћени министар Србије у Паризу, Лазар С. Николић трг. из Смедерева, Марко Петронијевић кројач из Београда, Сава Грујић бив. предсједник мин. савјета, Илија Чолак-Антић пуковник у пензији, Јован Жујовић проф. В. Школе, и Алекса И. Милојковић бив. секретар сталног подринског окр. одбора.

„VI. Друштвени повјереници. — Ради примања уплате од чланова утемељача и помажућих и у опште свих добровољних прилога које би ма ко жедрио у новцу или књигама чинити удружењу ради цијељи друштва, „Вила“ је имала част, у своје име, одговарати на један број уважених позива ота, од којих су се за повјеренике до данас хтјели примити: за Београд, гђа Чолак-Антићка, г. г. Анта Боди преде. тргов. суда, Ризнић и Марић трговци, Марко Петронијевић кројач, Др. Драгиша Ђурић статистичар минист. финансије, Марко Вулетић потпресједник „беогр. тргов. Омладине“ и П. Павловић књиговезац; за Смедерево г. Лазар С. Николић тргов. за Крушевцу г. Михаило Тодоровић поштар; за Ужице г. И. Илић суд. писац; за Прокупље г. Јован Самокресовић секретар сталног окр. одбора; за Ниш г. Михаило Ристић учитељ; за Врању г. Михаило К. Јанковић апотекар и за Сарајево г. Михаило Милановић тргов. помоћник.

„VII. Везе са друштвима. — Од дружина српских ђака на страни „Вила“ је 1893 год. била у вези са „Зором“ акад. др. у Бечу; „Србадијом“ акад. др. у Минхену и „Задругом“ акад. др. у Цириху.

„Ово је у главnome извод из општег извјештаја управе овог удружења, који је био поднијет главном скупу чланова

на дан 14/26 Јануара о. г. На том скупу прослављен је скромно и друштвени патрон Св. Сава.

„Дефинитивно овај је извјештај примљен на сједници од 3/15 фебруара о. г. на којој је друштво изабрало још четири почасна члана; изјавило захвалност свима оним лицима која су у току прошле године ма чиме удружење задужили (с тим, да се та захвалност уз годишњи извјештај штампа) и најзад изабрало нову управу у коју су ушли: за предсједника Ахило Р. Михаиловић мед. за под-предсједника и благајника Стева Михајловић фарм. и за дјеловођу и књижничара Јанићије Јовановић правник.

„Од стране управе српског удружења „Вила“ у Женеви 1. Марта. 1894 г. Бр. 114.“ —

ОТПИСИ И ПОРУКЕ.

— Славн. Браству Србо-Македонаца и Босанца у Врање. — Наредили смо, да вам се „Просвјета“ шаље бесплатно; и са њоме „Зором“ и „Вилом“, јер од прошасте године немамо цјелокупне збирке, но само по гдјекоју свеску. Живила брацка слога!

— К. Књиж. Браћ. Јован. у Цапчево. — Наредили смо, да се одма отпреди II бр. овогод. „Просвјете“ г. Пардини-у у Црновицу. — Госп. Мар. Шпад. у Буд. — Примли смо вашу пјесму „Народ и Вила“, прочитали смо је и, потпуно се увјерили, да ви немате, не само, никаква дара за пјесништво, него, да немате ни цјелог појма о умјетној пјесми; па вас молимо, да се прођете онога, зашто вас Бог није дао. — Да сте ип адраво!

— Госп. Мит. С. Вукч. у Град. — Као што се ласно увјерити можете, има наша „Просвјета“ множицу сурадника, па ваља да свакога понешто задовољимо: зато је вам чланак о митрополиту Мардарију чека на своју редњу; а да вас задовољимо донијели смо у овом броју ваш допис о Вуку Раслапчевићу. — И руметин је жито као и шеница; па је он често погребитија храна него ли и иста шеница... Увјерени пак потпуно о вашем према нама поштовању, увјеравамо вас, да вас и ми с наше стране свесрдно љубимо и штудјемо. Бог ви био у помоћи!

Прец. Госп. попу Јов. Дамјан. у М. Острог. — Ми смо ваш допис врло радо примли и у овој свесци „Просвјете“ донијели. Него што се тиче оних двју старина, ми их само зато не можемо усвојити, што их нијесте вјерно преписали у колико се тиче ортографије.

Те старине нијесу допста биле писане Вуковим прависисима, но црквеном-словешитином. Оне су по све важне, па вас молило, да их вијерно препишете онако као што су написане Ђ, Ђ и другијем јеровима (дебелијем и сатанким), па да нам их пошаљете. Ми ћемо вам пак бити благодарни, не само за та два прилога, него и за све остало, што нам будете слали, као што нам обећавате у вашем цијењеном писму. Од Бога ви здравље, а од нас брацко поздравље!

— **Слав. Српс. прав. цркв. цјевач. друш. у Певља. (Херц.)** — Наредили смо да се одма пошаљу све овогодишње свес. „Просвјете“ том славном друштву; а тако исто, да му се и у напријед редовно отпрема наша „Просвјета.“ Живило друш. и цјевало на многа и многа љета!

— **Високопреч. Госп. Архим. Фирмил. Рект. Бог. у Београд.** — Наредили смо по вашој жељи да вам се шаље наша „Просвјета“ београд. Богословији; али не од 1. јануара т. г., но од 1. новембра прошле године, пошто наш часопис почима од тога времена своја годишња издавања. Благодаримо вам и кличемо ви на многоја љета!

— **Госп. Андр. Јовићев. у Под.** — Примили смо ваш лијепи чланак и обељоданићемо га у своје вријеме. Волимо да и ње узмогнемо, вашој ћемо се племенито жељи одавати; а ако немогнемо, судбина неће бити криви. Судба је вада с ваљанијим особама оштра: од околности, које окружују човјска, често му сва његова будућност зависи. — Живите нам спокојно и понајвише надајте се у Бога, који не заборавља никад врле и способне људе!

— **Госп. П. Корјен. у Корјен.** — Ви спадасте у број онијех, који нам почешће своје радове шаљу. Од срца ви хвала! Што прије обељоданићемо ваш прилог: „Карактеристика једног свештеника из турскога прогоњства.“ Здравствујте! —

— **Преч. г. Рист. Попов. свеш. у Загар.** — Примили смо и све ћемо печатати, пошто заслужује да свијета уследа једна и друга ваша радња. Лијена вам хвала и од Бога још и љепше здравље!

— **Госп. С. Бал. у Кључ.** — Дошле су ви и ваше „Загонетке“ из босанске крајине. Захваљујемо вам и брацки вас поздрављамо!

— **Госп. Сим. Р. Мијов. у Шекул.** — Стигао нам и ваш прилог; па ћемо га штампати кад узмогнемо. Желимо ви од Бога добру срећу!

— **Преч. Оц. Иванчев. у Ман. Гомиониц.** — Наш вам је часопис отворен и примаћемо радосно и са захвалом ваше при-

логе, кад нам их год пошаљете. Благодаримо на вашем доброме мњењу о нашој „Просвјети.“ Ако и касно, свесрдно вас отповдрављамо с „Ваистину васкрсе,“ као брата у Исусу Христу!

— **Госп. Зари. Радич. у Подг.** — Дошао нам је до руку ваш чланак: „О васпитању и школ. дисциплини.“ Настојаћемо и њега обељоданити чим прилике буде Бог вас помогао и сваку вам срећу даровао!

— **Госп. Лук Јовов. у Бољ.** — Стигла ни је и четврта ваша „ноћ код Ђеда Јова;“ али па жалост неће ни се међу хартије затурила „трећа ноћ,“ Молимо вас дакле, да ни у преносу опет пошаљете „трећу ноћ;“ јер ни четврту неможемо употребити, док трећу не будемо имали, или док ни њекако неискрсне пред очи она, која нам се је, како рекосмо затурила. Не оглушите нас се, и остајте ни с Богом!

— **Преч. г. С. М. П. Д. на Це.** — Примили смо и употребити ћемо. Добар ви почетак! Трудите се; а покрај озбиљна труда, моћи ћете све боље и боље усцјевати, Здравло!

— **Monsieur M. Mattissen, Perspective Nevsky 20 St Pétersbourg.**

— **Rédaction du journal periodique mensuel la „Prosvjeta“ à Cettigné, Montenegro, a l'honneur de faire savoir à Monsieur M. Mattissen, qu'elle est par faitement disposée à lui faire parvenir régulièrement et à titre gracieux le periodique qu'elle rédige, mais qu'elle a le regret de ne pouvoir pas prendre en consideration ni accepter les propositions contenues dans la circulaire qui lui a été adressée en date d'avril 1894.**

— **Veillez, Monsieur, agréer nos salutations tres distinguées.**

— **La Rédaction du journal periodique mensuel „Prosvjeta“ a Cettigné.**

Поздравље.

У прошлој априлској свесци, у II. дијелу поткрале су се слѣдеће штампарске погрјешке на стр. 299. пр. ступцу; па мјесто: „Свуд чувена и познана“ — читај „познана.“ и мјесто „Диб нас с прага,“ — читај с „прага,“ а у II. ступ. исте стране, мјесто „Ваволонску“ — читај „Вавилонску“

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
SRPNE SLOBODNE
DRZAVE
CRNOJEVIC